

ОПШТИНА КОТОР ВАРОШ

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ

2010 – 2020

САДРЖАЈ

1. УВОД.....	3
2. МЕТОДОЛОГИЈА КРЕИРАЊА СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА	4
3. СТРАТЕШКА ПЛАТФОРМА	5
3.1. ИЗВОД ИЗ СОЦИО-ЕКОНОМСКЕ АНАЛИЗЕ	5
3.1.1. Географски положај и ресурси	5
3.1.2. Демографске карактеристике и кретања	7
3.1.3. Преглед стања и кретања у локалној економији.....	8
3.1.4. Преглед стања и кретања на тржишту рада	13
3.1.5. Преглед стања у области друштвеног развоја	14
3.1.6. Стање јавне инфраструктуре и јавних услуга	17
3.1.7. Заштита и унапређење животне средине	19
3.1.8. Стање просторно-планске документације	20
3.1.9. Анализа буџета	20
3.2. СТРАТЕШКО ФОКУСИРАЊЕ	21
3.3. ВИЗИЈА И СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА	24
4. СЕКТОРСКИ РАЗВОЈНИ ПЛАНОВИ	30
4.1. ПЛАН ЛОКАЛНОГ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА	30
4.1.1. Фокусирање	30
4.1.2. Развојни циљеви економског развоја.....	31
4.1.3. Програми, пројекти и мјере	34
4.1.4. Процјена очекиваних исхода са индикаторима	37
4.2. ПЛАН ПЛАН ДРУШТВЕНОГ РАЗВОЈА.....	38
4.2.1. Фокусирање	38
4.2.2. Развојни циљеви друштвеног развоја.....	39
4.2.3. Програми, пројекти и мјере	42
4.2.4. Процјена очекиваних исхода са индикаторима	47
4.3. ПЛАН ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	49
4.3.1. Фокусирање	49
4.3.2. Циљеви заштите животне средине	50
4.3.3. Програми, пројекти и мјере	53
4.3.4. Процјена очекиваних исхода са индикаторима	56
5. ОПЕРАТИВНИ ДИО	57
5.1. ПЛАН ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ ИНТЕГРИСАНЕ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА.....	57
5.1.1. План имплементације за 2011 - 2015.....	57
5.2. ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА.....	62
5.2.1. Индикативни финансијски план за период од три године.....	62
5.2.2. Акциони план за пројекте који се имплементирају у првој години	74
5.2.3. Детаљан финансијски план за пројекте који се имплементирају у 2011	80
5.3. ПЛАН РАЗВОЈА ОРГАНИЗАЦИЈСКИХ КАПАЦИТЕТА И ЉУДСКИХ ПОТЕНЦИЈАЛА	84
5.4. ПРАЋЕЊЕ, ОЦЈЕЊИВАЊЕ И АЖУРИРАЊЕ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА	92
5.5. СИНТЕЗА СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА	94

1. Увод

Стратешко планирање представља кључни инструмент за проактивно и одговорно управљање локалним развојем. Ради се о отвореном и свима доступном процесу доношења кључних одлука на основу којих локална заједница обликује своју будућност и предвиђа акције којима се достиже жељено стање.

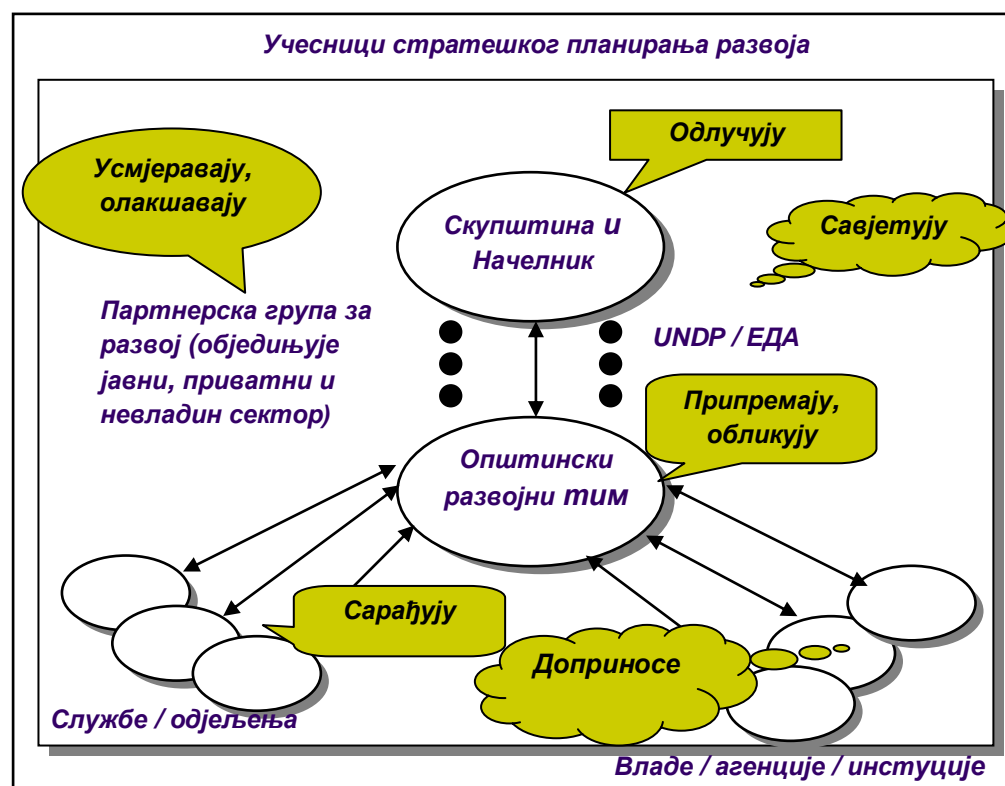
Стратешко планирање је комплексан и креативан процес који подразумијева и специфично организовање кључних локалних актера, у два основна вида:

- Општински развојни тим и
- Партнерска група за општински развој

Стратегија развоја општине Котор Варош је припремљена од стране Општинског развојног тима. У процесу израде Стратешког плана активно је учествовала Партнерска група за општински развој која је усмјеравала рад на изради Стратегије. Општински развојни тим као оперативно, извршно и координационо тијело, састављено од представника законодавне и извршне власти, цивилног друштва и пословне заједнице.

Имајући у виду дефиницију локалног економског развоја као процеса у којем партнери из јавног, приватног и невладиног сектора раде заједно како би створили боље услове за економски раст и запошљавање, формирана је Партнерска група за општински развој 18.01.2010. године, када се више од 50 представника јавног, приватног и невладиног сектора укључило у оквирни процес израде интегрисаног планирања локалног развоја општине Котор Варош за период 2010-2020. године.

Сљедећом шемом представљене су везе и односи различитих учесника у процесу израде Стратегије интегрисаног локалног развоја:

2. МЕТОДОЛОГИЈА КРЕИРАЊА СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА

Методологија за интегрисано планирање развоја општина (МиПРО) - треба допринијети да се уједначи и олакша пракса планирања и остваривања локалног развоја у БиХ. Пројекат интегрисаног локалног развоја је заједничка иницијатива Развојног програма Уједињених нација и Швајцарске организације за развој и сарадњу, а проводи се у сарадњи са Министарством за људска права и избјеглице БиХ, Федералним министарством правде, Министарством управе и локалне самоуправе РС и савезима општина и градова у оба ентитета. У потпуности је усклађена са постојећим законским оквиром којим је дефинисано планирање развоја на локалном нивоу, гдје је општинска администрација носилац процеса израде и имплементације развојне стратегије. МиПРО је један од најважнијих инструмената за проактивно и одговорно управљање локалним развојем. Локални развој представља једну од најважнијих надлежности локалне самоуправе у БиХ и вјероватно највећи изазов са којим се она суочава данас. Проактивно управљање развојем подразумијева стваралачко обликовање будућности и стрпљиво и систематско настојање да се таква будућност достигне. Одговорно управљање подразумијева првенствено одговорност према грађанима, укључујући и будуће генерације. Методологијом су разрађени одговарајући инструменти, поступци, улоге и одговорности у примјени методологије, од припреме за процес планирања локалног развоја, преко припреме стратешке платформе и њене разраде у виду планова економског и друштвеног развоја и унапређења животне средине, до операционализације у виду планова имплементације, финансирања и развоја организационих капацитета и људских потенцијала.

Водећи принципи на којима се заснива интегрисано планирање локалног развоја су одрживост и социјална укљученост. Принцип одрживости интегрише најважније економске, друштвене и аспекте животне средине. Принцип социјалне укључености подразумијева једнаке шансе за све и правичност у смислу идентификовања потреба и интереса осјетљивих/маргинализованих група становништва. Уз одрживост и социјалну укљученост као водеће принципе, планирање локалног развоја у БиХ одликују и слиједеће три кључне карактеристике: интегрисани приступ, партиципација и стандардизација.

Интегрисан приступ значи да МиПРО наглашава три димензије интеграције важне за планирање локалног развоја:

- интеграцију сектора (друштвеног, економског и заштите животне средине)
- интеграцију хоризоната планирања (дуги, средњи и кратки рок)
- уклапање подсистема локалног развоја у хијерархијски више системе укључујући систем подршке ЕУ, који ће бити све важнији извор финансијске и стручне помоћи општинама.

Партиципација у оквиру интегрисаног планирања локалног развоја, уз предано ангажовање јавног сектора, подразумијева активну укљученост грађана, цивилног друштва, приватног сектора и социјално искључених и маргинализованих група у свим фазама процеса управљања локалним развојем, како у планирању тако и у реализацији планова. Стандардизација подразумијева да се све јединице локалне самоуправе у БиХ држе истих принципа те да користе концепте и минималне садржаје стандардизоване методологије за планирање локалног развоја.

3. СТРАТЕШКА ПЛАТФОРМА

3.1. Извод из социо-економске анализе

3.1.1. Географски положај и ресурси

Општина Котор Варош је смјештена у централном дијелу БиХ. Заузима југозападни дио бањалучке регије, претежно брдско-планинске предјеле окружене планинским масивима Узломац на сјевероистоку (врх Прдељица 1002 м.н.в.), Борја планине на истоку (врх Руњавица 1078 м.н.в.), Влашићем на југу (Свињска Глава 1385 м.н.в.) и обронака Чемернице на западу (врхови од 1000-1350 м.н.в.). Терени се на подручју Општине генерално подижу од сјеверозапада (220 м.н.в.) ка југоистоку (1385 м.н.в.), припадајући сливовима више ријека уз доминацију слива ријеке Врбање, која као водопривредни и енергетски потенцијал, својим природним љепотама и ријеткостима, као и основни коридор путних праваца од значаја за Општину, представља окосницу развоја овог подручја.

Општина Котор Варош граничи са општинама Теслић, Челинац, Кнежево и Травник.

Подручје општине Котор Варош је археолошки и историјски далеко мање истражено него што по свом положају у односу на шире окружење заслужује. Имајући у виду велику раширеност топонима, који у свом коријену упућују на далеку прошлост и коришћење овог простора од различитих популација од најстарије појаве људске врсте у праисторији, преко римског доба, сеобе народа средњег вијека и турског доба, до данас, очито је, да су брдско-планинско земљиште, плодне долине и бројне ријеке, пружале добре услове за живот у свим периодима људске прошлости.

Ширењем града у оба правца, по ријечима археолога Ђурђевића, настао је град који је у свом називу задржао ова имена КОТОР ВАРОШ, у чији састав су тада ушла насеља: Котор католички, Котор турски, Чепак, Слатина и Варош, а који се први пут под тим именом спомињу 1889. године, послије пописа становништва, који је тада организовала Аустро-Угарска монархија, а која је одлуком великих сила анектирала БиХ 1878. године, послије крваво угушеног устанка против турске власти 1875. године.

Од 1918. године Котор Варош је у саставу Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (СХС), а од 1945. године у саставу Федеративне Народне Републике Југославије (ФНРЈ), касније СФРЈ. Од 1995. године Котор Варош је у саставу Републике Српске, Ентитету Дејтонске Босне и Херцеговине.

Подручје Котор Вароша и дијела Мањаче-Змијање била су најнеразвијенија у бањалучком санџаку, касније бањалучком окружном предстојништву, односно врбаској бановини.

Тај тренд заостајања у развоју Котор Вароша у односу на друга подручја, задржан је касније и у вријеме Краљевине СХС, као и послије II свјетског рата, с тим да се друштвени бруто производ по глави становника у односу на републички просјек, са 24,93% 1982. године до 1991. године повећао на 56% републичког просјека, чиме је Котор Варош, умјесто тадашњег статуса изразито неразвијене општине, добио статус неразвијене општине у СР БиХ. Такав статус има и данас у Републици Српској.

Окосницу путне мреже на општини Котор Варош чини магистрални пут М-4 Бања Лука – Добој, преко кога је општина повезана са бањалучком и добојском регијом, и од кога се одвајају регионални путеви Котор Варош - Кнежево, Котор Варош – Крушево Брдо и локални путеви.

Пут Бања Лука-Добој који повезује ова два регионална центра у БиХ у прошлости није довољно искориштен од стране општине Котор Варош. Поставља се питање шта ће се даље дешавати са изградњом најављеног аутопута Бања Лука-Добој који у потпуности заобилази подручје Котор Вароша.

Укупна површина Општине Котор Варош износи 560 км², у чему површине под шумама учествују са 56,72%¹, пољопривредне површине са 38% (при чему је само 11,3% укупне територије општине значајно за производњу хране), 0,65% су водене површине а 4,6% се односи на изграђене и друге неплодне површине².

У морфометријском смислу на територији Општине могу се издвојити слиједеће цјелине: ријечне долине, односно равни терени и прибрежне падине до цца 5% нагиба у долинама ријеке Врбање, Крушевице и Цврцке; брежуљкасти терени на нижим надморским висинама са површинама са нагибом до 20% (ливаде и пашњаци) и брдско-планински терени са нагибом већим од 20% на вишим надморским висинама (преко 400 м.н.м.) У тектонском смислу, у цјелини гледано, лимничко-терестичка серија неогеног басена Котор Варош гради једну доста правилну синклиналну структуру, чија оса има типичан динарски правац СЗ-ЈИ.

У читавом басену јављају се изданци угља који су најбројнији код Масловара, Хрваћана и Шибова. У Масловарама, гдје је вршена експлоатација угља, степен истражености је знатно већи од осталих дијелова басена. Међутим, може се рећи да је највећи дио басена практично неистражен. У односу на остале минералне ресурсе на подручју Општине Котор Варош битно је поменути и недовољно истражена лежишта, мангана, кречњака, архитетонско-украсног камена и др.³ Што се тиче лежишта мангана потребно је нагласити да је у реону планине Узломац утврђено преко 40 налазишта манганске руде.

Годишњи ниво експлоатације кречњака на локацији Рујевица се креће од 15.000 м³ 2005.године до 25.000 м³ 2009.године , што је незнатно у односу на процијењену количину од 5 млрд тона. У вредновању природних ресурса и потенцијала Општине Котор Варош, посебно мјесто заузима ријека Врбања са својим многобројним притокама. У смислу сагледавања потенцијалности водних ресурса битно је истаћи и чињеницу да у свом горњем току Врбања представља реон изражене природне и амбијенталне вриједности. Средњи годишњи проток на ушћу у Врбас је око 16 м³/с а укупни енергетски потенцијал је око 40 MW (довољно за производњу 310 GWh/год. електричне енергије).⁴

¹ Шумско-привредне основе за шуме у државној својини (за уређајни период 2009.-2019. година), и за шуме у приватној својини (за уређајни период 2006.-2015. година),

² Стратегија развоја општине Котор Варош 2005-2015

³ Студија-концесиони модел изградње енергетских објеката у РС, 2000. год.

⁴ Просторни план Општине Котор Варош, 1985. година

Водопривредном основном предложено је кориштење потенцијала ријеке Врбање у 18 електрана (12 на подручју општине Котор Варош), од којих су 3 са акумулацијама Шипраге, Грабовица и Челинац. Укупни акумулациони простор износио би 132×10^6 м³ и омогућио би акумулисање 32% годишњег дотока. Ове акумулације имале би и водопривредни значај за наводњавање околног плодног земљишта.

Иако богата шумама и минералним ресурсима, општина Котор Варош мора пажљиво да сагледа расположиве ресурсе и економску оправданост експлоатације те утицај ових дјелатности на животну средину. Једном утврђени правац развоја може да се конфликтно одрази на могућности које нуди други правац. Стога је потребно спровести детаљна истраживања у вези могуће експлоатације угља, те даље експлоатације кречњака. Такође је неопходно сагледати могућност унапређења дрвопрерађивачке индустрије на подручју општине с тим да се даље развијају капацитети за финализацију производа, што би смањило притисак на експлоатацију самих сировина и њихову продају у виду обловине и трупаца.

Ријека Врбања, са свим својим притокама, представља природни ресурс чија се валоризација може искористити за развој туризма, угоститељства, изградњу капацитета за производњу „зелене енергије“, итд. Од њене даље заштите и начина кориштења ће зависити и могућност кориштења за привлачење излетника и туриста, те развој риболова. Управо се адекватна комбинација искористивости за привредне и туристичке намјене види као изазов локалних доносиоца одлука.

3.1.2. Демографске карактеристике и кретања

Према последњем попису из 1991. године на подручју општине Котор Варош је живјело 36.670 становника. О броју становника који у овом моменту живе на подручју Општине Котор Варош може се говорити само на основу пописа домаћинстава из 1996. године и података о броју лица која су се вратила на подручје Општине до 2009. године (процјена 8.000).

На основу тих података број становника општине процјењује се на око 27.500 (у 2009. години). Истовремено, постоји процјена полне структуре за 2009. годину и по тој процјени је нешто већи удио жена него мушкараца (52:48) у укупном становништву општине Котор Варош. Званичан број становника се може утврдити само организовањем новог пописа становништва.

Општина Котор Варош има 10 мјесних заједница: Котор Варош, Забрђе, Вагани, Врбањци, Ободник, Масловаре, Липље, Грабовица, Шипраге и Крушево Брдо. Просторни размјештај становништва у општини условљен је првенствено његовом природном основном и размјештајем природних ресурса, што је условило концентрацију становништва на одређеним локацијама.

Становништво је углавном смјештено у долинским проширењима ријеке Врбање и њених притока. Према попису из 1991. године, просјечна густина насељености за општину Котор Варош је била 64,2 становника по км² а према попису домаћинстава 1996. године густина насељености се смањила на 28,6 становника по км².

Процјена густине насељености општине Котор Варош по мјесним заједницама показује да су најгушће насељене мјесне заједнице, поред градског средишта општине, Врбањци и Масловаре, док је најрјеђе насељена мјесна заједница Крушево Брдо са чак мање од 5 ст./км².

На основу расположивих података, већи је удио руралног од урбаног становништва у укупном броју становника (56:44%).

Природни прираштај у општини Котор Варош је био позитиван 2006. и 2009. године, док је у преосталим посматраним годинама био негативан.

Просторна покретљивост становништва је изражена на подручју општине посебно у правцу село-град, што доводи до великог притиска на урбани дио општине. Изражене су и миграције ван општине. Потражња за запослењем и ратна дешавања, те политичке прилике доводе до већих миграционих кретања ка већим центрима. По подацима за 2007. и 2008. годину, општина Котор Варош је имала негативан миграциони салдо, тј. више становника је одселило него што се доселило на територију општине. Негативан миграциони салдо у комбинацији са изразито ниским (па чак и повремено негативним) природним прираштајем, показује да долази до даљег демографског пражњења општине.

Број становника на подручју општине Котор Варош опада из дана у дан услед миграционог кретања становништва ка већим центрима. Како су потрага за запослењем и услови живота једни од главних разлога, поставља се питање на који начин и којим средствима да се зауставе и преокрену ови трендови.

3.1.3. Преглед стања и кретања у локалној економији

Прије рата општина је имала развијену индустрију кожарско-прерађивачку („Пролекс“), металну (ФМУ „Јелшинград“) и дрвопрерађивачку индустрију („Дрвопрерада“, „Прерада дрвета“).

Наведени погони су били носиоци развоја општине са значајним бројем запослених. У послератном периоду, је дошло до реструктурирања привреде и промјене власништва у постојећим привредним субјектима, те до настајања нових предузећа и развоја занатско-предузетничке дјелатности.

Данас, дрвопрерађивачка, кожарско-прерађивачка, обућарска и грађевинска дјелатност остварују преко 50% укупног прихода општине.

Носиоци привредног развоја су велика, мала и средња предузећа и предузетничке радње у приватном власништву у којима је запослено 2109 радника од укупно 3831

запослених на нивоу општине. Према подацима Фонда ПИО за 2009. годину, привредну дјелатност на подручју општине Котор Варош обавља укупно 115 предузећа, према структури дјелатности датој у табели.

Дјелатност	Број предузећа
Трговина	30
Дрвопрерада	18
Грађевинарство	12
Шумарство и пољопривреда	11
Транспорт	7
Прерада коже	5
Угоститељство	5
Производња хране	4
Производња металних уређаја	4
Остало	19
УКУПНО:	115

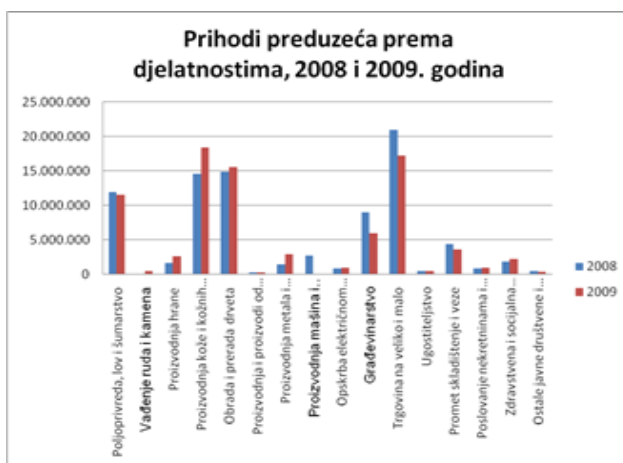
Велика предузећа као што су компанија „Фагус“, са заокруженом производњом, препознатљива по производњи столарије и „Спортек“ д.о.о (страни улагач), предузеће које се бави производњом спортске обуће, остварују и највећи извоз на подручју општине. Ово су такође и водећа предузећа по броју запослених, са значјним запошљавањем жена.

Највећи удио у запошљавању има кожарско-прерађивачка индустрија са 1040 запослених, производња хране са 67, вађење руде и камена са 9, дрвопрерађивачка са 325, те металска са 65 запослених.

Регистроване су 404 предузетничке радње од чега 152 трговачке, 88 угоститељских, 91 занатска и 73 радње из осталих дјелатности. У занатским радњама је запослено 584 радника.

На крају, треба споменути да је према подацима ПИО број запослених у ванпривреди износио 1112 особа.

На подручју општине у 2009. години предузећа су остварила приход у износу од од 82.662.386 КМ, што је мање од за 3,25% од прихода остварених у 2008.години, што се може објаснити утицајем свјетске економске кризе. **Највеће приходе је остварила прерађивачка, односно кожарско-прерађивачка индустрија у износу од 18.309.413 КМ, што чини 22,14% укупних прихода општине.** По величини оствареног прихода слиједе:

трговина на велико и мало - 20,26%, прерада дрвета - 18,29%, шумарство, пољопривреда и лов - 13,49%, грађевинарство - 6,91%, производња метала 3,37% и производња хране 3,07%. Учешће осталих грана у укупном приходу је занемарљиво.

Расходи у износу од 82.662.386 КМ су остали на нивоу из 2008. године (82.625.205 КМ).

Добит у 2008. и 2009. години су остварила предузећа у дјелатностима: пољопривреда и шумарство, производња хране, кожарско-прерађивачка индустрија, снабдијевање ел. енергијом, грађевинарство, трговина и пословање некретнинама.

Сектор производње машина и уређаја и метала пословао је позитивно у 2008. години, док се тај тренд промијенио у 2009. години.

Када се посматра остварена добит и приходи може се видјети да кожарско-прерађивачка, дрвопрерађивачка, металска и грађевинска дјелатност имају највећи удио у укупним приходима, док су приходи расли у последње двије године у шумарству и пољопривреди, кожарско-прерађивачкој, металној индустрији. Пад прихода биљежи дрвопрерађивачка дјелатност која има 325 запослених и може се рећи да се ради о критичним радним мјестима.

Један од основних задатака општине Котор Варош је задржавање постојећих инвеститора и пословних активности, уз покушај пружања подршке њиховом даљем расту и развоју. Како су чак и у садашње вријеме 2 фирме кључне за развој привреде, треба се активно ставити у функцију њихове подршке. С тим у вези се и дјелатности производње обуће и дрвопрераде морају посматрати као стратешке, са локалног аспекта. Истовремено, неопходна је активна политика јачања малог и средњег предузетништва са циљем подршке даљем расту локалних занатско-предузетничких радњи.

Просјечна нето плата општине Котор Варош у 2009.години, према подацима Привредне коморе РС, је износила 585 КМ по чему је ова општина претпоследња у регији и испод републичког просјека од 789 КМ. Највећи извоз на у 2009. години остварила је кожарско-прерађивачка индустрија у износу од 11.496.229 КМ (63,33%). Значајан извоз је остварен у области прераде дрвета (3.211.481 КМ или 17,69%) и производњи металних конструкција и метала (2.457.665 КМ или 13,53% од укупно оствареног извоза на подручју општине). Највећи извозник је „Спортек“ доо (област производње коже и кожних производа) и „Механичке конструкције“ доо (производња машинских конструкција) чија је производња намијењена извозу.

Уједно, највећа страна улагања су остварена у дјелатностима производња спортске обуће и производња метала. Улагања у производњу обуће италијанског инвеститора представљају Греенфиелд инвестицију и резултат су низа погодности, као што су ријешена инфраструктура, повољно грађевинско земљиште, брзо ријешено одобрење за грађење и обучена радна снага која је искуство стакла у некадашњем привредном гиганту „Пролекс“. Инвестиција у производњу метала представља страном улагање у постојеће предузеће - Фабрику машина и уређаја „Јелшинград“. Значајне су инвестиције које су оствариле двије занатске радње и то: СЗР „Кројачка радња Лукић“, која се бави производњом опреме (одјеће) за лов и риболов и СЗР „Мадам“ која се бави производњом чарапа. Сваки произвођач запошљава преко 20 радника.

Посматрајући извозне активности те страна улагања, видљиво је да су компаративне предности ове општине видљиве у производњи обуће, производњи метала, те производњу текстилних производа. Компаративна предност у овим дјелатностима је посљедица постојећих квалификованих кадрова, те адекватног пословног окружења.

Управо ови примјери намећу руководству и запосленим у општини да на бази постојећих потенцијала (образовних профила, инфраструктуре, ресурса, итд.) размисле о могућностима подршке другим позитивним примјерима економског раста.

Туризам

Природни ресурси којим располаже општина Котор Варош као што су шуме и воде, а посебно извори бистре питке воде, пружају се могућности за бржи и интензивни развој зимског и љетног туризма. На притокама Врбање могуће је развити, у свијету све популарнији флај-фишинг и на тај начин привући што више туриста, заљубљеника у нетакнуте природне љепоте. На подручју општине постоје прави природни драгуљи, као што су Вилењска врела, Бобас и јединствен водопад Скакавац.

Постоји и велики потенцијал за развој сеоског и планинског туризма. У току је изградња планинарског дома у Борцима, који представља идеалну ваздушну бању. Постоје и идеални услови за развој екстремних спортова као што су параглајдинг и планинарење, пошто су обронци Влашића неодољив изазов који не смије остати неискоришћен.

На подручју општине постоји спортска дворана, фудбалски стадион "Младост", као и терени за мали фудбал, кошарку, одбојку, тенис. Постојећа спортска инфраструктура, чист ваздух и гостољубивост домаћина предуслов су да се велики број спортских екипа припрема за такмичења. Један од основних задатака свакако је сачувати природу и на том плану се мора непрекидно радити, како на едуковању корисника тако и на уређењу терена погодних за све врсте туризма и спортских активности, с обавезом да се природни ресурси – туристички потенцијали приведу намјени.

Општина Котор Варош има претпоставке да користећи природне ресурсе и чисту средину развија туризам за шта је неопходно активније промовисати потенцијале за развој ове гране. Истовремено, јако је значајно пронаћи инвеститоре те се определијелити за проналазак одређених тржишних ниша (излетнички туризам, риболовни туризам, сеоски туризам, итд.).

Пољопривреда

На пољопривредно земљиште отпада 38% укупне површине општине. Брдско-планински рељеф општине са разликама у надморској висини и умјерено-континентална клима омогућују развој различитих грана пољопривредне производње, односно различитих пољопривредних култура.

Неповољан фактор на бављење пољопривредом је појава честих касних прољетних и раних јесењих мразова. Честе и изражене осцилације температуре у кратком временском периоду имају за посљедицу слабије напредовање биљака, те већу могућност паразитарних и сличних обољења. Негативан утицај температурне осцилације посебно је изражену у прољеће у вријеме интензивног цвјетања воћа. Такође, на сличан начин, температурне осцилације негативно утичу и на животињски свијет. На подручју општине Котор Варош највећа површина пољопривредног земљишта је кисело или јако кисело земљиште. Ради се о земљишту релативно лоших карактеристика, с обзиром на физички састав и хемијске особине. Према подацима из катастра, у погледу бонитетних класа земљишта, преовлађују бонитети IV и V класе. Ова су земљишта тежа за обраду и траже већа улагања за поправку плодности. И поред значајнијих климатских промјена у посљедњем периоду, оваква клима је повољна за различите гране пољопривреде као што су ратарство, сточарство и воћарство. На подручју Општине Котор Варош око 55% становништва се бави пољопривредном производњом као допунском дјелатношћу а 5% као основном. Највећи проценат припада произвођачима који производе за властите потребе. Ово поднебље је традиционално окренуто ка сточарству, поготово ситном (на подручју општине има око 8.000 грла оваца и 2,200 грла говеда). Свињогојство је још увјек екстензивно и на подручју општине је забиљежено око 4.000 свиња. У ратарству је највише заступљен кукуруз и крмно биље са укупном површином од 1000 ха, у воћарству преовладава шљива, јабука и крушка. Воћарство је претежно екстензивно, мада има и подизања интензивних засада. У горњем току ријеке Врбање су изграђени капацитети за узгој пастрмског меса. Већи дио обрадивог земљишта се култивише. Углавном се ради о екстензивном бављењу пољопривредом.

Табела - Величина земљишних посједа по власничкој структури

Површина (ха)	Власништво број домаћинства	
	Приватно	Јавно
0 – 1	631	1
1 – 3	1719	1
3 – 5	2865	1
5+	515	1
Укупно:	5730	1

Пољопривредно земљиште заузима 21.562 ха или 215,62 км². Основне карактеристике земљишта су уситњеност парцела (просјечна величина посједа је 3 ха, док се посјед састоји од 10-12 парцела), лоша инфраструктура (посебно путна), запуштеност парцела у друштвеној својини гдје није јасан титулар власништва, али и парцела у приватној својини које су запушене због одласка становништва са посједа. Тренутно је у процесу пренос власништва свих непокретности са земљорадничких задруга у власништво општине Котор Варош.

Исцјепканост посједа, праћено славим квалитетом земљишта, не даје много могућности пољопривредницима општине Котор Варош да се баве ратарским културама или економијом обима. Специјализација у производњи, нарочито органске хране, види се као један од могућих излаза из ове ситуације.

Стратешки изазов општине представљаће развој програма подстицања производње органске хране, те кореспондирајуће сертификације производа.

3.1.4. Преглед стања и кретања на тржишту рада

Према подацима Фонда ПИО Републике Српске, филијала у Котор Варошу, број запослених у општини у 2009. години износио је 3.831. Овај број приближно је подударан са бројем запослених према евиденцији Статистичког завода РС - 3.952 радника на крају 2009. године.

Податке о броју радника који раде у иностранству не посједује ни Фонд ПИО, нити Биро за запошљавање, јер, према ријечима запослених у овим институцијама, такви радници се обично не пријављују на Биро, нити се одјављују по одласку у иностранство, уколико су били пријављени.

Динамички посматрано, број запослених се до 2007. године кретао узлазном путањом. У 2008. години долази до значајнијег пада запослености (од готово 6%), али и до опоравка у 2009. години. По секторској структури, највише је запослених у прерађивачкој индустрији (39%).

Радно способног становништва у општини је било 56% прије рата, док се данас процјењује да има око 52% радно способног становништва. Истовремено, стопа незапослености и прије рата је била изнад републичког просјека.

Велики проблем представља број незапослених који је, према подацима Бироа за запошљавање, у 2009. години, износио 3001. Највише шанси при запошљавању имају лица са средњом стручном спремом и квалификовани радници. Ови профили су потребни у обућарској индустрији која је имала највећу потражњу за радном снагом. Према усменим информацијама добијеним од Завода за запошљавање, због присутне кризе и лошег економског стања у 2010. години, не постоји значајнија тражња за било којим профилем, нити се може издвојити посебно тражен профил радника.

Категорија незапослених која најдуже чека на запослење је старосне доби од 45 до 55 година. То су углавном бивши радници некадашњих великих привредних погона: Пролекс, Прерада дрвета и Јелшинград, који су њиховим затварањем остали без посла. Категорија незапослених ове старосне доби, уједно је и најбројнија и најтеже запошљива.

Иако се већ годинама говори о неопходним програмима преквалификације и доквалификације, још увијек се не називају програми који би то стварно представљали. Међутим, примјетна су институционална и законска унапређења у виду донесеног Закона о цјеложивотном образовању, те успостављеног Завода о образовању одраслих у Републици Српској. Изазов за општину Котор Варош представља повезивање са датом институцијом и креирање програма преквалификације/доквалификације.

Примијетан је и пораст броја незапослених који припадају категорији квалификованих радника (КВ), што је посљедица затварања највећих предузећа на овој општини као негативних посљедица спроведене приватизације.

Према подацима Фонда ПИО, број пензионера на подручју општине је у сталном порасту тако да је 30.04.2010.године било евидентирано око 1.600 корисника пензије. Податак о броју пензионера који примају пензије из иностранства није доступан, а њиме располажу само банке.

Раст броја пензионера на подручју општине може се негативно одразити на раст трошкова социјалне заштите, поготово код пензионера са најнижим пензијама. Изазов у наредном периоду представља развој алтернативних видова пружања социјалних услуга, нарочито у сарадњи са невладиним организацијама и представницима цивилног друштва.

3.1.5. Преглед стања у области друштвеног развоја

На подручју општине Котор Варош, регистроване су следеће образовне институције:

1. ОШ „Свети Сава“ Котор Варош,
2. ОШ „Петар Кочић“ Шипраге,
3. ОШ „Петар Петровић Његош“ Масловаре,
4. СШЦ „Никола Тесла“ Котор Варош,
5. Дјечији вртић „Лариса Шугић“ Котор Варош

Основне школе су у прилично дотрајалом стању а превоз ученика у појединим случајевима се одвија застарјелим возилима. У неким случајевима превоз ђака није организован. Поједини предмети који се изучавају у школама се предају од стране нестручних особа, што је јако проблематично са становишта знања која дјеца усвајају.

Табела - Број ученика и студената у школској 2009/2010 годину

	М	Ж	УКУПНО
Основна школа:	1060	960	2495
Средња школа:	339	318	657
Студенти	232	349	481

У СШЦ „Никола Тесла“ је у јунском и јулском уписном року шк. год. 2008/9 уписано је укупно 203 ученика у осам (8) одјељења и то: гимназија, економски техничар, пословно-правни техничар, туристички техничар, шумарски техничар, машински техничар, трговац, аутомеханичар-обрађивач метала резањем. Школа има одговарајуће услове за све облике васпитно-образовног рада. Преко 50% ученика су путници, а настава се одвија без кашњења. За стипендирање ученика и студената општина Котор Варош је планирала у буџету за 2010. годину 140.000 КМ. Стипендија по ученику износи 50 КМ, а за студенте 100 КМ мјесечно. Стипендију прима 237 студената од чега 142 мушких и 95 женских. Стипендију прима и 130 ученика, од чега 83 дјечака и 47 дјевојчица. Дјечији вртић „Лариса Шугић“ је установа за предшколско образовање у којој борави 84 дјеце узроста од 18 мјесеци до 8 година старости, распоређених у 3 узрасне групе: јасличка са 18, средња мјешовита са 32 и старија мјешовита са 34 дјетета. Запослено је 12 радника, од којих је 6 васпитача.

Када говоримо о основном образовању, треба имати на уму да свој дјеци треба обезбиједити равноправне услове за похађање наставе. То у случају Котор Варош намеће потребу даљег развоја локалног превоза, те стипендирање студената одређених профила у циљу попуњавања оних радних мјеста за које постојећи наставни кадар нема адекватне квалификације.

Истовремено, средњошколско образовање би требало да се усклади са потребама на тржишту рада јер је примјетно да не постоји образовни профил у дјелатностима које доминирајуће запошљавају највећи број запослених на подручју општине (кожарско-обућарски смјер, грађевинарство).

На подручју општине Котор Варош дјелују двије установе културе: Центар за културу и информисање и Народна библиотека у Котор Варошу.

Поред установа културе, свој допринос богатом културном животу и општем развоју културе дају и удружења грађана: СПКД „Просвјета“, КУД „Слога“, Етно група „Жубор“, Драмска секција „Омладинска сцена“ и УГ „Покрет за Котор Варош“. И поред тога што су установе културе постигле у свом раду значајне резултате, евидентни су и многи проблеми, који отежавају рад. У правилу, то су проблеми са финансијским средствима и неадекватним простором у коме дјелују. Непостојање позоришта је велики недостатак, који се компензује гостовањима у простору биоскопа.

Култура је битан сегмент који унапређује квалитет локалног живота, те омогућује младим и креативним особама да се испоље на одређене начине. Стога је стварање материјалних претпоставки за културну дјелатност изазов са којим ће се општина Котор Варош сусретати у наредном периоду.

Примарну и дио секундарне здравствене заштите на подручју општине Котор Варош обавља Дом здравља "Свети Пантелејмон" Котор Варош, као здравствена установа од општег интереса, а чији је оснивач Скупштина општине Котор Варош. Поред Дома здравља, здравствену заштиту обавља и приватна породична амбулана

др Тешић, као и 3 приватне стоматолошке ординације (др Тепић, др Пеличић и "Божур"). У самом граду постоје 4 апотеке које снабдијевају становништво потребним лијековима.

У Дому здравља је у току примјена (имплементација) организовања примарне здравствене заштите кроз амбуланте породичне медицине. Планирана је мрежа од 10 амбуланти породичне медицине (7 амбуланти у Дому здравља Котор Варош и 3 у селима: Масловаре, Шипраге, Врбањци). Формирано је 8 тимова породичне медицине и код истих су регистровани пацијенти. У Дому здравља је запослено 78 радника од чега је 9 љекара опште праксе, 4 специјалиста, 1 гинеколог, 2 стоматолога, 40 медицински техничара и 22 остала радника. По полној структури особље чине 62 жене и 16 мушкараца.

Анализирајући стање социјалне заштите на подручју општине Котор Варош, може се констатовати да је велики број грађана у стању социјалне потребе, а један од узрока је велика незапосленост. Овакво стање се донекле ублажава кроз остваривање основних права из области социјалне заштите за најугроженије категорије становништва путем Јавне установе Центар за социјални рад.

Основна права из области социјалне заштите, остварена током 2009. године :

- ⇒ право на смјештај у социјалну установу - 28 корисника
- ⇒ право на здравствену заштиту - 143 корисника
- ⇒ право на новчану помоћ - 139 корисника
- ⇒ права на једнократну новчану помоћ - 118 корисника
- ⇒ права на додатак за помоћ и његу другог лица - 177 корисника

Помоћ Владе за субвенцију струје за: кориснике додатка за дјецу 243 корисника, кориснике материнског додатка 11 корисника, корисници новчане помоћи 58 корисника и корисници додатка за помоћ и његу другог лица 42 корисника.

Као и код других општина у БиХ, руководство и запослени у општини се сусрећу са питањем како унаприједити систем социјалне заштите. Стога је неопходно радити на новим, алтернативним начинима пружања услуга, уз сарадњу са невладиним сектором у датим областима.

У власништву општине је 765 м² стамбеног простора у вриједности од 525.330КМ и 5.362м² пословног простора у вриједности од 2.268.046 КМ.

Подаци о угрожености поплавама се односе на дужину поплавно ризичних водотока у дужини од 3 км на локацији Врбањци што не угрожава људе и објекте, затим на локацији Топоље - Ново Село гдје се излијева ријека Врбања и не угрожава људе и објекте и локацији у Забрђу, код млина, гдје се ријека Врбања излије на магистрални пут за вријеме јаких киша.

Укупна површина под минама је 324,57 ха (0,565% укупне површине општине). Према усменом саопштењу податак није поуздан и ове површине су веће тако да на локацијама које су испуштене предузеће не одобрава дознаку и сјечу обловине. Може се рећи да mine угрожавају сигурност грађана у мањем броју обзиром да је подручје које се наслања на ову локацију остало без становника.

Осјетљиве групе су: дјеца без родитељског старања, дјеца са посебним потребама, инвалиди, повратници, вишечлане породице. Угрожена категорија су инвалиди преко 5 категорије, дјеца из породица које су разведене и дјеца са посебним потребама. У структури рањивих група малољетика у 2009. години највећи број чине дјеца са менталним и физичким сметњама – њих 46. У структури старијих особа, видљиво је да је се укупан број особа ове категорије повећао са 180 у 2005. години на 255 особа у 2009. години, те да је група материјално неосигураних и неспособних за рад најбројнија – њих 139. Слиједе особе и породице у стању социјалних потреба – њих 36.

Сарадња локалне управе и невладиног сектора је потврђена кроз подршку пројектним идејама и кроз суфинансирање одабраних пројекта. Споразумом би требало регулисати однос јавног и НВО сектора како би се успјешно сарадња и заједнички реализовали пројекти. Нема потпуно тачног броја невладиних организација због непостојања евиденције о њиховој регистрацији.

Подршка сектору цивилног друштва које се бави осјетљивим групама унаприједиће квалитет живота корисника услуга ових организација. Уједно, представљаће нови моменат у даљем развоју невладиног сектора на подручју општине Котор Варош.

3.1.6. Стање јавне инфраструктуре и јавних услуга

Укупну путну мрежу на територијалном подручју општине Котор Варош чине магистрални пут М-4 Бања Лука-Добој на дионици Црна ријека –Борја (38 км), регионални пут Р-413 Котор Варош-Кнежево на дионици до насељеног мјеста Зубовићи (11 км), регионални пут Р-440 Ободник - Крушево Брдо (28 км), локални путеви Котор Варош – Вагани (12 км), Зеленика - Горње Липље (5 км) и уличне површине дужине 12 км. Остатак путне мреже чине некатегорисани и технички путеви дужине од око 403 км. Од укупне дужине 509 км напријед наведених путних праваца свих категорија 438 км је неасвалтирано, тј. са туцаничким коловозним застором односно 14,8%.

Друмски саобраћај на подручју општине чини основни вид транспорта робе и путника, стога у наредном периоду основни циљ треба бити модернизација система саобраћајница, по утврђеном приоритету тако да оне у будућности стварају неопходне предуслове за развој општине и њено повезивање са сусједним општинама.

Један од већих проблема у области саобраћаја и путева на подручју општине је недостатак градске заобилазнице. Изградњом и пуштањем у саобраћај дијела магистралног пута преко превоја Борја, фреквенција саобраћаја кроз градско подручје се вишеструко повећала. Стварају се честа загушења саобраћајних токова, угрожава се безбједност грађана у првом реду ученика, а као пратећа појава повећаног интезитета саобраћаја је и повећан проценат издувних гасова који у еколошком погледу наносе велику штету. Изградњом заобилазнице сав транзитни саобраћај би био усмјерен новоизграђеним правцем што би у великој мјери ријешило наведене проблеме.

Лоша инфраструктура у области локалних путева представља велики проблем за даљи полицентрични развој општине. Развој туризма и пољопривреде се у великој мјери наслања на развијену путну инфраструктуру. Стратешки изазов ће представљати развој локалне путне инфраструктуре, имајући у виду потенцијале за даљи развој датих подручја.

На подручју општине не постоји изграђена инфраструктура за жељезнички саобраћај. Топловод на подручју општине не постоји изузев два крака која су водила од Енергане до Јелшинграда и СШЦ „Никола Тесла“, који нису у функцији. На подручју општине постоји електро мрежа која је на више мјеста уништена тако да неки дијелови или засеоци општине немају електричну енергију. То се посебно односи на насеља у којима нема људи. Снабдијевање електричном енергијом се врши преко 110 кВ далековода дужине 35 км који није значајније оштећен у току ратних дејстава те 20 кВ далековода дужине од 200 км од чега је још увијек ван употребе оштећени дио дужине 24 км. Укупна дужина нисконапонске мреже је 500 км.

Подручје наше Општине је већином брдско-планинско те је као такво неповољно за пријем и ширење РТВ сигнала. Поштански саобраћај се одвија преко основног поштанског центра у граду и његових подручних јединица у свим мјесним заједницама, тако да је омогућена свакодневна достава поштанских пошиљки, те пружање услуга корисницима на цијелом подручју општине. Телефонски саобраћај је у протеклом периоду доживио свој нагли развој, увођењем могућности кориштења мобилне телефоније, тј. покривањем комплетне територије општине сигналом мобилне телефоније.

Укупна дужина водоводне мреже у Котор Варошу је око 8900м. Град Котор Варош се снабдијева водом за пиће захватањем воде из ријеке Врбање у црпилишту Бијело поље из кога се пумпама кроз цијеви вода транспортује у базене а даље природним током до корисника. Прије црпилишта ријека Врбања отвореним током у дужини преко 30км пролази кроз већа насеља уз ријеку која немају ријешен третман отпадних вода, канализације и другог отпада. Буџетска средства општине Котор Варош нису довољна да општина изгради потребну канализациону и водоводну инфраструктуру, тако да кроз реализацију наведеног пројекта види могућност за рјешавање проблема водоснабдијевања на подручју општине. Канализациони систем није ријешен тако да не постоји. Само постоје секундарни водови који се налазе на подручју града, и путем којих се фекалије директно испуштају у водоток. Таква је ситуација на територији цијеле општине гдје постоји техничка могућност провођења фекалија до водотока. У току је изградња примарног вода канализационе мреже у Котор Варошу, дужине 4.342,54м који се финансира из средстава Развојног програма РС, а укупна дужина изграђене 7525м.

Уколико општина Котор Варош у догледно вријеме не ријеша проблеме канализације и отпадних вода, планови развоја, посебно, туризма немају никакву перспективу. Само уређени водотоци, без биолошких и хемијских загађивача, могу представљати понуду која ће привући људе у риболовни туризам или излетнички туризам. Стратешки изазов општине Котор Варош види се у даљој изградњи основне комуналне инфраструктуре у области водоснабдијевања и канализације.

Отварањем шалтер сале у згради општине у оквиру пројекта ГАП, значајно је повећана ефикасност административне службе у погледу благовременог и квалитетног пружања услуга грађанима. Редовним анкетирањем грађана се могу добити информације о задовољству квалитетом услуга.

Посебан квалитет представља функционисање програма „Доку-нова“ и „Дата-нова“ који утичу на квалитет и брзину услуга увезивањем у рачунарски систем и стварањем квалитетне базе података која омогућава веома брзо и квалитетно пружање услуга уз коректан и професионалан однос запослених према грађанима.

3.1.7. Заштита и унапређење животне средине

Заштита животне средине има велики значај за општину Котор Варош, не само са аспекта заштите и унапређења квалитета живота и здравља људи, већ и због тога што је незагађена животна средина претпоставка за развој њене привреде, посебно у домену пољопривредне производње и зимског и сеоског туризма. Општина Котор Варош је, у циљу очувања природних богатстава и рјешавања проблема из области екологије, израдила Локални еколошки акциони план (ЛЕАП), који је усвојен од стране СО Котор Варош у децембру 2009. године.

Иако на територији општине Котор Варош нема већих индустријских постројења и термоелектрана, загађење ваздуха се врши емисијом гасова из мотора са унутрашњим сагоријевањем, спаљивањем отпада, изазивањем пожара, сагоријевањем горива у индустријским и индивидуалним пећима, кориштење спрејева који садрже фреоне итд.

У укупном току Врбање постоје више изражених утицаја на хемијски режим, који нарочито долазе до изражаја у градској зони. Од ових утицаја битно је поменути проблем излијевања фекалне канализације у сеоским срединама, отпадне воде града (фекалне и индустријске), појаве експлоатације ријечног наноса у кориту и водном земљишту, утицаји од дрвопрерађивачке и пољопривредне производње и неконтролисано одлагање отпада.

Загађење и оштећење земљишта настаје усљед кориштења пестицида у пољопривреди, одлагања чврстог отпада на недозвољеним површинама, непрописно изграђених септика, клизишта, промјена намјене земљишта, поплаве и слично.

Угроженост шума од свих штетних утицаја може се подијелити на штете које проузрокује човјек својим свјесним и несвјесним радом и штете од инсеката, биљних болести и разних имисионих узрочника.

Посебан проблем за очување флоре, фауне, разноврсности биодиверзитета и акватичних еко-система представља извлачење шумских сортимената потоцима тј. ријечним коритима што доводи до замућења воде и угибања.

Отпад представља један од приоритетних проблема заштите животне средине. Годишње се стварају веће количине чврстог отпада свих категорија, који се углавном одлажу неконтролисано, усљед недовољног броја прописно уређених санитарних депонија. Овакво одлагање отпада непосредно угрожава здравље становништва, како оног које живи у непосредној близини депонија, тако и шире.

На територији општине Котор Варош постоји велики број "дивљих" депонија, а неконтролисано одлагање отпада на јавним површинама, путном појасу, обалама и коритима водотока и сличним мјестима је свакако најочљивији еколошки проблем, који је прије свега последица ниског нивоа еколошке свијести и културе становништва.

Просјечна дневна количина несабијеног отпада која се доведе на депонију је од 12 – 15 м³.

Котор Варош је један од ријетких градова који нема парк и трг. То довољно говори о потреби промјене начина планирања и управљања простором који је сада заступљен. Простор треба ставити у службу бољег квалитета живота, а не стварати нове проблеме.

Грађевинско наслијеђе и природно-просторне вриједности града Котор Вароша настале крајем ХИХ и почетком ХХ вијека које садрже евидентне вриједности, морају се поштовати како би се приликом било каквих захвата или интервенција у простору сачувао основни идентитет коријена града, као вриједна културно- историјска и природна баштина.

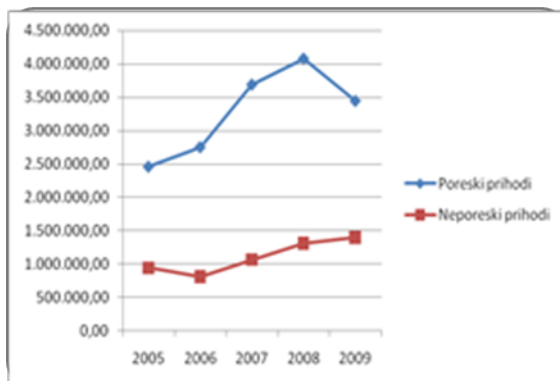
3.1.8. Стање просторно-планске документације

Становање је врло битна компонента у животу људи и овој области се мора посветити дужна пажња. Просторно планска документација општине Котор Варош је истекла 2005. године. Као начин за превазилажење недостатка исте урађена је Одлука о изградњи објеката и уређењу простора на подручју општине Котор Варош до доношења нове просторно планске документације, која је и сада на снази. Тренутно су у току активности на изради нове просторно планске документације.

Садашње стање у области становања може се оцијенити као незадовољавајуће из следећих разлога:

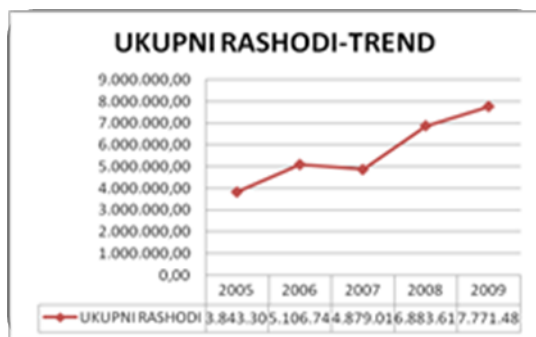
- објекти нису прикључени на водоводну и канализациону мрежу
- објекти немају потребну инфраструктуру (нема гаражних простора, дрварница, другог слободног простора који би функционално припадао објектима за друге активности становника).

3.1.7. Анализа буџета

Укупни приходи буџета општине Котор Варош у периоду од 2005. до 2009. године биљеже константан раст. Највећи пораст забиљежен је у 2009-ој години због већег износа грантова Општини на име текућих и капиталних помоћи од стране Владе Републике Српске и појединих министарстава.

Порески приходи у 2009-ој години нагло падају док су непорески приходи и у 2009-ој години наставили да расту нешто блажим темпом. Са графика се такође може видјети да највеће учешће у укупним приходима чине порески приходи. Њихову учешће по годинама је следеће: 2005. година - 65%, 2006. година - 60%, 2007. година - 74%, 2008. година - 72% и 2009. година - 44%. Година 2009-та карактеристична је по великом учешћу капиталних добитака и грантова у укупним приходима. Учешће грантова је 19,2% а капиталних добитака 18%.

И поред чињенице да је у 2009. години дошло до пада прихода, расходи општине су и даље имали растући тренд. Управљање оскудним буџетским ресурсима се поставља као један од основних изазова у времену након што се донесе локална стратегија, с циљем могућности реализације предвиђених пројеката.

Финансијски план реализације стратегије обухвата детаљно разрађен план неопходних средстава за финансирање пројеката из стратегије за наредну годину али и индикативно разрађен план за наредне три године.

Стратешки изазов за општину Котор Варош представља усвајање методологије планирања средњорочног оквира буџета у вишегодишњем периоду, у складу са већ усвојеним праксама на државном и ентитетском нивоу.

3.2. Стратешко фокусирање

SWOT анализа општине Котор Варош

SWOT анализа представља мост између садашњег стања, које је утврђено анализом, и жељеног будућег стања које се дефинише стратешким планом развоја. Овај концепт нам даје систематску анализу пријетњи и прилика као и њихово усаглашавање са јаким и slabим странама општине. SWOT анализа обезбјеђује информације корисне за усклађивање општинских капацитета и способности са окружењем у којем општина дјелује.

Најважније снаге које општини Котор Варош пружају конкурентске предности, чинећи ово подручје атрактивним мјестом за живот и пословање, су значајни природни ресурси (ријеке и потоци, квалитетна шума, пољопривредно земљиште, рудна богатства), здрава и претежно незагађена животна средина, те квалификована радна снага у појединим секторима. Ове снаге би требало максимално искористити за развој општине у

правцу повећања нивоа инвестиција, развоја туризма и модерне пољопривреде, чиме би се подигао животни стандард становништва и зауставио садашњи тренд одлива становништва.

С друге стране, најважније слабости, препреке или ограничења за привредни развој општине Котор Варош, су, већ споменути, одлив становништва, низак ниво додатне вриједности у пољопривреди и привреди и неразвијена саобраћајна и привредна инфраструктура. Ове слабости би требало минимизовати или, ако је могуће, потпуно елиминисати, како би се конкурентске предности искористиле на најбољи могући начин.

Најважнија прилика, која омогућава и олакшава реализацију развоја конкурентских предности општине Котор Варош, је близина града Бање Луке, као великог тржишта, те административног, образовног и културног центра. Ову као и друге прилике би требало максимално искористити како би се конкурентске предности искористиле на најбољи могући начин.

Најважније пријетње за развој општине Котор Варош - политичка нестабилност у окружењу, одлазак младих и високообразованих људи и небрига за третман отпада, могу довести до губитка или опадања конкурентности, те привредног и друштвеног развоја уопште и угрозити остварење могућности које стоје пред овом општином. Слично као и слабости, ове пријетње би требало минимизовати или, ако је могуће, потпуно елиминисати.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - значајни природни ресурси (ријеке и потоци (4% територије општине), квалитетна шума (56,72% територије општине), пољопривредно земљиште (30% погодно за воћарство и сточарство), рудна богатства (мрки угаљ, манган, украсни грађевински камен) - изворишта питке воде и чист ваздух - доступна радна снага, посебно у секторима кожарско-прерађивачке, дрвопрерађивачке и машинске индустрије, за послове нижег технолошког степена - значајна површина општине омогућује несметан просторни развој уз регионалне путеве - повољан географски положај на планираном путу Бања Лука-Сарајево 	<ul style="list-style-type: none"> - депопулација, узрокована ниским наталитетом и миграцијама ван општине, а посебно депопулација села (миграције становништва из села у град), - ограниченост на примарну производњу, уз велику зависност од малог броја предузећа у прерађивачкој индустрији, која су уједно и највећи носиоци запослености у привреди, (предузетништво концентрисано на трговину и угоститељство) - недовољно развијена саобраћајна и привредна инфраструктура, струја, канализација, тв сигнал, нарочито на исељеним руралним подручјима - неријешени проблеми одлагања крутог отпада и неодговарајући третман отпадних вода - неусклађеност образовања и потребе привреди
ПРИЛИКЕ	ПРИЈЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> - близина града Бања Луке, као великог тржишта-за услуге туристичке дјелатности - лака доступност администрације образовног и културног центра у оближњој Бањалуци те административног, образовног 	<ul style="list-style-type: none"> - негативан утицај економске кризе, уз опасност од смањења активности у постојећим привредним капацитетима, - политичка нестабилност у окружењу (на подручју БиХ и читавог западног Балкана),

<p>и културног центра,</p> <ul style="list-style-type: none"> - повољни природни услови за развој сеоског и авантуристичког туризма, сточарства и пољопривреде (производња здраве хране), постојање тржишта и интереса за сеоски туризам - расположивост фондова за општинске пројекте у Републици Српској (Развојни програм, Инвестиционо-развојна банка) потенцијали за производњу чисте енергије из обновљивих извора (вода и вјетар- потенцијал за изградњу проточних хидроцентрала на Врбањи, дрвна маса, потенцијал вјетра - повећан наталитет у граду, за разлику од остатка општине, снажљиви људи у дијаспори (ван општине и у иностранству – извор инвестиција и знања - пренос задружне имовине у власништво општине 	<p>нарочито због вањских интереса узрокованих пречестим изборима</p> <ul style="list-style-type: none"> - одлазак кадрова, а посебно младих и високообразованих људи - озбиљне еколошке посљедице у случају хаварија и развоја индустрије као могућег загађивача у окружењу - немогућност остваривања ефективног утицаја на експлоатацију природног богатства (првенствено шуме) које се налазе на територији општине
--	--

Из налаза SWOT анализе, који највећим дијелом произилазе из социо-економске анализе, али и из других извора, за општину Котор Варош издвајају се сљедећи стратешки фокуси:

Стратешки фокуси

- Зауставити одлазак становништва и истовремено привући младе и образоване кадрове;
- Обезбиједити привредне инвестиције у секторима у којима постоји перспектива развоја и обучена радна снага (ради повећања запослености, уз истовремено смањење зависности од постојећих привредних капацитета);
- Поставити основ за развој туризма комбиновањем природних потенцијала којима општина Котор Варош располаже, а при том искористити близину града Бања Луке;
- Омогућити развој пољопривреде, обезбјеђењем тржишта (канала за пласман) локалних пољопривредних производа (здрава храна, аутохтони производи).

3.3. Визија и стратешки циљеви развоја

Визијом и стратешким циљевима обликују се намјеравана конкурентска позиција, у којој је уграђено начело стварања и одржавања конкурентске предности, и заједничка перспектива, у којој је уграђено начело одрживости.

Стратешки циљеви представљају прву трансформацију визије развоја.

С друге стране, ови циљеви имају упориште у дефинисаним стратешким фокусима као финалном резултату спроведене социо-економске и CWOT анализе. Тако заснованим и дефинисаним стратешким циљевима оцртавају се главни правци и очекивани домети трансформације Котор Вароши као цјелине.

Стратешки циљ 1.

Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа.

Разлог:

На основу свеобухватне анализе стања локалне економије и других области које су важне за економски развој, идентификовани су проблеми и конкурентске предности и потенцијали за развој општине Котор Варош. Анализа је показала да су носиоци привредног развоја прерађивачки капацитети у области кожарско-прерађивачке дјелатности, дрвопрераде и металне индустрије, у приватном власништву са значајним учешћем страног инвеститора засновани на примарној производњи. Зависност од малог броја великих предузећа у прерађивачкој индустрији са највећим бројем запослених, у условима економске кризе може довести до смањења броја запослених и додатног притиска на буџет.

Према налазима СЕА општине Котор Варош можемо видјети да је укупна економска активност на подручју општине још увијек релативно мала, посебно у односу на неке примјере локалног економског развоја из окружења. Још један проблем је релативно мали ниво додатне вриједности, поготово везано за пољопривредну производњу, производњу хране и дрвопрераду. Ограниченост на (примарну) производњу ниског степена обраде у прерађивачкој индустрији, запуштеност обрадивог земљишта уз ограничен утицај локалне заједнице на кориштење шуме, воде и руда, те изражена миграција становништва из руралних подручја су проблеми на које би требало утицати стимулативним мјерама и развијањем нових дјелатности кроз породични бизнис у пољопривреди и лобирањем код виших нивоа власти да се измијене прописи који регулишу додејлу концесија.

Због тога је потребан искорак ка новој, реструктурисаној локалној привреди, са много више малих и средњих, поготово породичних предузећа, која стварају конкурентне производе са вишом додатном вриједношћу и модернијим технологијама. За остваривање нове привредне структуре, пресудну улогу имају локални ресурси Котор Вароши, међу којима, поред осталог, треба споменути значајне привредно и туристички искористиве водне ресурсе, подручја са еколошки здравим пољопривредним земљиштем, квалитетну шуму, те квалификовану радну снагу, посебно у секторима кожарско-прерађивачке, дрвопрерађивачке и машинске индустрије, за послове нижег технолошког степена .

Шта подразумијевамо под овим циљем:

Овај циљ подразумијева промјену привредне структуре Котор Вароши, са много више малих и средњих предузећа која стварају нове производе са већом додатом вриједношћу, напреднијом технологијом и већом профитабилношћу. У овом циљу наглашен је развој породичног бизниса у производњи здраве хране, развоју сеоског, ловног и риболовног туризма, кориштење алтернативних извора енергије и развој привредне инфраструктуре.

Наведено ће се постићи стимулативним мјерама за производњу здраве хране и традиционалне хране и промоцију сеоског и ловног туризма кроз финансијске инструменте подршке, изградњу основне и специфичне привредне инфраструктуре у руралним подручјима, за финализацију производње у дрвопрерађивачкој и кожарској индустрији.

Такође је неопходно подстаћи приватну иницијативу за градњу све потребне потпорне инфраструктуре у области пољопривреде и прехранбено-прерађивачке индустрије, нпр. изградња сушара, хладњача, клаоница, производња садног материјала, израда пластеника и стакленика, поправљање алата и машина, привредну инфраструктуру за откуп пољопривредних производа, меса, садног материјала и алата за обраду земље која има за циљ ниже трошкове производње и већу конкурентност производа. Оставарањем овог стратешког циља ће се створити услови за развој нових предузећа, туристичких атракција, ново запошљавање, самозапошљавање и одрживост породица у руралним срединама.

ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ

- Успјешно започета производња органске хране у најмање 10 домаћинстава до 2015. године (сертификација произвођача) и стварање малих предузетничких фирми
- Створени услови за бављење сеоским, еколошким, ловним, риболовним, вјерским и осталим облицима туризма до 2015. године
- Повећана производња електричне енергије из обновљивих извора (три пута) до 2015
- Повећан број произвођача финалних производа од дрвета и коже за 20 %

Стратешки циљ 2.

Изграђена инфраструктура и уређено урбано и рурално подручје

Разлог:

Општина Котор Варош, према налазима анализе, има инфраструктуру која је релативно неразвијена и не задовољава потребе својих грађана на квалитетан начин. То се посебно односи на путну, водоводну и канализациону инфраструктуру, и такође, на рурално подручје. Зато је неопходно планирати подручје општине просторно и побољшати тај вид управљања на дјелотворан и ефикасан начин. Тренутно стање је такво да је просторно-планска документација истекла, застарјела и некомплетна, а општина се суочава са неким озбиљним проблемима као што је издавање одобрења за грађење и др. Котор Варош би требало да постане добро организован, изграђен и уређен град са урбаном и руралном инфраструктуром која омогућава и привредни развој и повећање квалитета живота његових грађана. По питању привредног развоја, то значи и стварање недостајуће физичке и пословне инфраструктуре и привлачење инвеститора, како би се битно побољшала привредна структура општине.

Шта подразумевамо под овим циљем:

Под овим циљем се подразумева иновирање комплетне просторно-планске документације, те постепено побољшања комуналне инфраструктуре, поготово у руралном подручју, као и урбанистичко и инфраструктурно уређење простора намијењених за привредне активности. Овдје је шанса да општина максимално искористи свој географски положај и локацију у окружењу и постане путно и привредно чвориште чиме би се на најбољи могући начин искористио унутрашњи простор којим располаже. Тиме би општина добила позицију мини регионалног центра попут некадашњег сједишта „среза“ који је имала у прошлости.

Развојем локалне путне мреже, на унутрашњем плану пружила би се шанса за ревитализацију руралног развоја, повећања капацитета за производњу здраве и традиционалне хране, уписаност домаћег становништва у породичном бизнису на пољопривредним газдинствима и мини фармама услужних дјелатности, побољшала би се туристичка понуда и укупан економски развој. Све то треба као крајњи циљ да допринесе квалитетнијем животу становника Котор Вароши, али и да учини ову општину занимљивом дестинацијом за пословне људе, туристе и друге посјетиоце.

ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ

- Осмишљен и дефинисан просторни развој општине (просторно-планска документација) до 2012.
- Развијена саобраћајна инфраструктура, са повећењем удјела асвалтираних путева за 50% до 2015.
- Ријешено константно квалитетно снабдијевање довољним количинама питке воде (минимално 300 литара по становнику) становништва градског подручја и већих мјесних центара до 2019. године
- Повећана покривеност канализационим системом за 30% до 2015.

Стратешки циљ 3.

Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице

Разлог:

Анализом школства на подручју општине је констатовано да је квалитетно образовање у основним и средњим школама на подручју општине. То потврђују и значајни резултати постигнути на школским такмичењима на свим нивоима. Висок је проценат уписа ученика у средње школе и факултете. Значајан је број високообразованих кадрова са подручја општине на факултетима и установама како у Бањалуци и Републици Српској тако и широм свијета, који су високо цијењени стручњаци у разним областима. С тим у вези, SWOT анализа је, као важну снагу, установила да у Котор Вароши постоје значајна знања и искуство радне снаге. То је добра основа јер у новој економији, која се све више

заснива на знању, динамичан привредни напредак је практично немогућ без раста нивоа знања и одговарајућег друштвеног амбијента и напретка у сфери тзв. друштвене надградње (образовања, здравства, културе и спорта), а ове друштвене дјелатности постају све важнији генератори нових вриједности. Из тог разлога је важно постићи интензиван друштвени развој јер он доприноси привредном расту и повећању квалитета живота грађана.

Шта подразумевамо под овим циљем:

Под овим стратешким циљем подразумевамо изградњу савременог система управљања људским ресурсима, усмјереног тако да свим становницима обезбиједи стицање конкурентних квалификација и унапређење знања и вјештина током цијелог живота, с једне стране, и ефикасно кориштење знања и пословних веза наших људи у земљи и иностранству, с друге стране. Потенцијал основног и средњег образовања а касније и факултетског треба програмски прилагодити реалним потребама из економског, пољопривредног и грађевинског сектора кроз школске програме и плански упис. Постојећим потенцијалима, досадашњим искуствима и научним и политичким ауторитетима обезбиједити услове да се у општини оснују средњи, виши и високи профили образовања за општинске и регионалне потребе а који су пребукирани у већим центрима. Треба дати и подршку приватној иницијативи –оснивање приватних школа и установа које би могле изван формалног система попунити празан простор и образовати људе за краткорочне потребе, што формални систем није у стању одрадити тако брзо.

Такође овај циљ подразумева напредак и у осталим сферама друштвеног развоја, здравственој и социјалној заштити, култури и спорту, као и ефикасности рада јавне администрације. Остварењем овог стратешког циља Котор Варош ће обезбиједити конкурентност људских ресурса као најважније компоненте нове економије, на тржишту на којем се све више надмећу регије и градови нудећи специфичне локалне вриједности и конкурентну радну снагу.

ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ

- Ускладити вјештине и знања (будућих) запосленика са потребама развоја, уз смањење броја незапослених за 20% до 2015.
- Побољшани садржаји спортско рекреативних и културних организација до 2012. и њихова инфраструктура унапређена до 2013.
- Ефикасна локална управа, успостављена сарадња са партнерима из локалне заједнице и окружења, са повећањем задовољства корисника за 50% до 2015.
- Обезбијеђен приступ услугама примарне здравствене заштите свим грађанима у складу са прописаним стандардима и адекватно ријешене потребе социјалних категорија до 2015.
- Ојачати сектор цивилног друштва умрежавањем НВО сектора и повећати активно чланство за 50%

Стратешки циљ 4.

Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја

Разлог:

Процјеном стања животне средине и SWOT анализом је утврђено да очувана животна средина има велики значај за општину Котор Варош са аспекта заштите и унапређења квалитета живота и здравља људи и са аспекта да је незагађена животна средина претпоставка за развој привреде, посебно пољопривредне производње и туризма. Повећање конкурентности привреде и унапређење квалитета живота становника Котор Вароши зато не може бити остварено без континуираног побољшавања услова за живот по питању заштите животне средине. Идентификовани су проблеми недовољно развијена еколошка свијест, недовољно вредновање елемената животне средине, непланско и неадекватно кориштење и управљање простором, неријешено управљање водама, непостојање канализационих система и третмана отпадних вода, неријешено управљање отпадом и недостатак кадрова. Општина Котор Варош већ је креирала и усвојила Локални еколошки акциони план гдје се издвајају баш ови проблеми. Општина Котор Варош има релативно чисту животну средину и значајан хидропотенцијал ријеке Врбање за изградњу енергетских објеката, са великим бројем притока погодних за узгој рибе. Подручје општине, посебно горњи ток ријеке Врбање карактерише љепота природног пејзажа и изражен биодиверзитет, што је угодно за развој туризма.

Шта подразумевамо под овим циљем:

Овај циљ подразумева стварање претпоставки за економски развој заснован на очуваној животној средини и кориштењу природних ресурса и конкурентских предности у односу на окружење. Истовремено је потребно створити равнотежу између потребе за експлоатацијом ограничених ресурса шуме и воде и потребе очувања животне средине. То значи да треба ријешити проблеме у области водоснабдијевања, третмана отпада и отпадних вода, те заштити природне ресурсе воду и изворишта, шуму и земљиште. Неопходно је прије свега очувати пољопривредно земљиште као ресурс за производњу здраве хране и одрживост сеоских подручја. Све ово ће допринијети промоцији општине као мјеста атрактивног за одмор и квалитетнији живот.

ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ

- Утицај отпадних вода на животну средину сведен на прописан минимум и квалитет воде ријеке Врбање подигнут на категорију II до 2019. године
- Смањена количина неконтролисано одложеног отпада на подручју општине за 50% до 2015.г.
- Најмање половина становништва општине се понаша у складу са принципима одрживог развоја (усклађен економски, друштвени и развој животне средине) до 2015. год.
- Просторно уравнотежен и одржив развој урбаног и руралног подручја и очување и заштита културноисторијског изграђеног и природног наслеђа до 2015. године.

4. СЕКТОРСКИ РАЗВОЈНИ ПЛАНОВИ

4.1. План локалног економског развоја

4.1.1. Визија и стратешки циљеви развоја

SWOT анализа економског развоја општине Котор Варош

SWOT анализа економског развоја општине Котор Варош нам указује на стање да би требало максимално искористити значајне водне ресурсе, квалитетну шуму, пољопривредно земљиште, рудна богатства и квалификовану радну снагу за економски развој општине. Такође, требало би максимално искористити прилике, прије свега близину града Бања Луке, као великог тржишта, као и остале прилике, да би се снаге најбоље употребиле. С друге стране, потребно је минимизовати ограниченост на примарну производњу, недовољно развијену инфраструктуру и недостатак утицаја на експлоатацију природног богатства - као слабости, и негативан утицај економске кризе, политичку нестабилност у окружењу и одлазак младих и високообразованих људи – као пријетње, да би се снаге и прилике искористиле на најбољи могући начин.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Водни ресурси (4% територије општине), • Шумско богатство (56,72% територије) – заступљене врсте: буква, храст, јела, смрча, јавор, јасен Квалитетна шума (56,72% територије општине), • Пољопривредно земљиште (30%), • Рудна богатства: мрки угаљ, манган, (рудници затворени-истраживања у току) украсни грађевински камен • Изворишта питке воде и чист ваздух • Доступна радна снага, посебно у секторима кожарско-прерађивачке, дрвопрерађивачке и машинске индустрије, за послове нижег технолошког степена 	<ul style="list-style-type: none"> • Ограниченост на примарну производњу, уз велику зависност од малог броја предузећа у прерађивачкој индустрији, која су уједно и највећи носиоци запослености у привреди, • Недовољно развијена саобраћајна и привредна инфраструктура, струја, канализација, тв сигнал, нарочито на исељеним руралним подручјима • Немогућност остваривања ефективног утицаја на експлоатацију природног богатства (првенствено шуме) које се налазе на територији општине
ПРИЛИКЕ	ПРИЈЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Близина града Бања Луке, као великог тржишта, те административног, образовног и културног центра, , за услуге и туристичку дјелатност • Кориштење знања, пословних веза и 	<ul style="list-style-type: none"> • Негативан утицај економске кризе, уз опасност од смањења активности у постојећим привредним капацитетима, • Политичка нестабилност у окружењу (на подручју БиХ и читавог западног Балкана),

<p>капитала наших људи ван општине (у РС БиХ и иностранству)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Отворена тржишта у регији, ЕУ, Русија • Раст важности производње хране, воде, обновљиве енергије и туризма у глобалној економији • Фондови ЕУ • Средства ИРБ 	<ul style="list-style-type: none"> • Одлазак кадрова, а посебно младих и високообразованих људи
--	--

4.1.2. Развојни циљеви економског развоја

Дефинисани су сљедећи циљеви економског развоја општине Котор Варош:

1. Успјешно започета производња органске хране у најмање 10 домаћинстава до 2015.године (цертификација произвођача) и стварање малих предузетничких фирми
2. Створени услови за бављење сеоским, еколошким, ловним, риболовним, вјерским и осталим облицима туризма до 2015. године
3. Повећана производња електричне енергије из обновљивих извора (три пута) до 2015;
4. Повећан број произвођача финалних производа од дрвета и коже за 20 %;

Секторски циљ 1. Успјешно започета производња органске хране у најмање 10 домаћинстава до 2015.године (сертификација произвођача) и стварање малих предузетничких фирми, директно доприноси стратешком циљу 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа, а индиректно циљевима 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје, 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице, и 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја.

Секторски циљ 2. Створени услови за бављење сеоским, еколошким, ловним, риболовним, вјерским и осталим облицима туризма до 2015. године директно доприноси стратешком циљу 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа, а индиректно циљевима 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје, 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице и 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја.

Секторски циљ 3. Повећана производња електричне енергије из обновљивих извора (три пута) до 2015 директно доприноси стратешком циљу 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа, а индиректно циљевима 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје, 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који

снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице и 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја.

Секторски циљ 4. Повећан број произвођача финалних производа од дрвета и коже за 20 директно доприноси стратешком циљу 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа, а индиректно циљевима, 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје, 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице и 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја.

Интеграција са стратешким документима виших нивоа

Секторски циљеви економског развоја имају своје јако упориште у документима виших стратегија, планова и закона. Наиме, циљеви економског развоја у складу су са Стратешким циљем 6. – Формирање предузетничке инфраструктуре као и Стратешким циљем 5 – Побољшање пословног окружења и подстицај улагања **Секторске стратегије развоја индустрије Републике Српске за период 2009.-2013. године.**

Секторски циљеви такође има своје упориште у **Стратешком плану руралног развоја Републике Српске за период 2009.-2015. године.** односно стратешким циљевима побољшања конкурентности пољопривреде и шумарства и очувању природе и рационално газдовање природним ресурсима.

Када говоримо о вези секторских циљева и других виших докумената, не треба заборавити нити **Стратегију развоја туризма Републике Српске за период 2010–2020. године**, у којој се као значајан аспект туризма наводи сеоски туризам. Наиме, стратешки циљ Унапређења туристичког производа базираног на одрживом развоју предвиђа сарадњу Министарства трговине и туризма и локалних заједница на његовој реализацији, путем сљедећих програма:

- ⇒ Реконструкција, проширење постојећих и изградња нових капацитета у сеоском туризму
- ⇒ Запошљавање младих у руралним подручјима
- ⇒ Креирање модела туристичких етносела
- ⇒ Очување традиције и културних вриједности
- ⇒ Регистрација сеоских газдинстава

Реализација циљева економског развоја 2. и 3. би у сваком случају требала укључити сарадњу са Министарством трговине и туризма али и општина у окружењу.

На крају, треба напоменути и надолазећу **Стратегију развоја Републике Српске**, као интегралног документа за постојеће стратегије, са фокусом на даљи развој и валоризацију ресурса на подручју цијеле Републике а тиме и подручју сваке општине.

Стратегија развоја малих и средњих предузећа РС за период 2011 – 2013

Одабрани програми, пројекти и мјере су у знатној мјери усклађени са Стратегијом развоја малих и средњих предузећа РС за период 2011-2013.

Република Српска предњачи у стварању предузетничког амбијента са брзо растућим, добро умреженим, конкурентним и иновативним малим и средњим предузећима са квалитетним запошљавањем.

4.1.3. Програми, пројекти и мјере

За реализацију економског плана развоја дефинисано је 11 пројеката који су груписани у сљедеће програме:

- Програм подстицаја у производњи хране
- Јачање конкурентске позиције дрвопрерађивача и прераде коже
- Кориштење обновљивих извора енергије
- Подршка руралном развоју
- Развој туризма

У 2011. години планирана је реализација пројеката који могу брзо показати резултате, као што су развој кућне радиноности у руралном подручју, оснивање туристичке организације и др. Такође, постоје и они који имају ефекат полуге, односно то су већи развојни пројекти чији је период имплементације дужи, од 3 до 5 година. То су нпр. развијање финансијских инструменти подршке у пољопривредној производњи, изградња агроиндустријског центра, подршка развоју сеоског еколошког и ловно-риболовног туризма и др.

ПЛАН ЛОКАЛНОГ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА (2011 – 2015)								
Програм	Пројекат / мјера	Веза са секторским циљевима	Оријентациони период реализације/ динамика имплементације					Носилац имплементације
			2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Програм подстицаја у производњи хране	1.Развијање финансијских инструмената подршке у пољопривредној производњи: -фондови, грантови, кредити, пољопривредни сајмови, промовисање иновативних производа	Назив циља	x	x	x	X	X	Општина (одјељење за финансије, привреду, пољопривредна служба)

Програм подстицаја у производњи хране	2.Изградња (оснивање) заједничке основе инфраструктуре за агроиндустријски центар (парцелација, електро и комунална инфраструктура, намјена објекта)		x	x	x			Одјељење за урбанизам, пољопривредна служба,
Програм подстицаја у производњи хране	3. Подршка развоју капацитета агроиндустријског центра (објекта за складиштење: (магацина са сушарама -поврће, воће, жито, шумски плодови, љековито биље, хладњача за воће, -изградњи клаонице, -успостављању хладњаче замесо бупостављању центра за изнајмљивање и сервис пољопривредних машина) - отварању трговинских радњи (сјеменара, апотека, алата и опреме)				x	X	x	Одјељење за привреду, Пољопривредна служба, Одјељ. за финансије, Одјељење за урбанизам
Програм подстицаја у производњи хране	4. Подршка за развој сточарства (објекти, стада)				x	X	x	Одјељ. за финансије, за привреду

Програм подстицаја у производњи хране	5. Подршка за развој воћарства (едукација, подизање нових засада)			x	x	x	x	Одјељење за привреду
Програм подстицаја у производњи хране	6. Подршка раду удружења (воћари, пчелари, говедари..)			x	x			Одјељење за привреду
Програм подстицаја у производњи хране	7. Развој старих заната и кућне радности у руралним мјесним заједницама		x	x				Одјељење за привреду
Јачање конкурентске позиције дрвопрерађивача и прераде коже	8. Подршка финализацији у сектору дрвопрераде (намјештај и предмети од дрвета кроз додјелу кредитних (бескаматних) или бесповратних средстава)			x	x			Одјељење за привреду Одјељење за финансије минист
Подршка руралном развоју Развој туризма	9. Оснивање туристичке организације (активирање)		x	x	x	X		Одјељење за привреду
Подршка руралном развоју Развој туризма	10. Подршка развоју сеоског, ловног и иболовног туризма		x	x	x	X		Риболовно и ловачко удеужења
Јачање конкурентске позиције дрвопрерађивача и прераде коже Кориштење обновљивих извора енергије	11. Утврђивање и промоција могућности и погодности за инвеститоре (земља и инфрастра)		x	x	x	x		Одјељење за привреду Одјељење за урбанизам

4.1.4. Процјена очекиваних исхода са индикаторима

Секторски циљ	Индикатор на нивоу секторског циља	Процјена очекиваних исхода са индикаторима
<p>1. Успјешно започета производња органске хране у најмање 10 домаћинстава до 2015.године (сертификација произвођача) и стварање малих предузетничких фирми</p>	<p>Број домаћинстава која производе органску храну</p> <p>Број новостворених предузећа</p>	<p>Израђена потребна докуметација и уређана локација за успостављање агроиндустријског центра до 2012. Започео са радом агроиндустријски центар, до2015.</p> <p>До 2013:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сертифициковано 200 пчелињих друштава -Пет (5) произвођача Љековито биље – три произвођача Узгој рибе – један произвођач Узгој ратарских култура (јечам) – један произвођач -нови засади воћа-10 -пластеничка производња-30 -нове туристичке атракције-фарме, зоолошки врт домаћих животиња за дјецу -регистровано 5 нових фирми
<p>2. Створени услови за бављење сеоским, еколошким, ловним, риболовним, вјерским и осталим облицима туризма до 2015. Године</p>	<p>Раст броја радних мјеста у туризму</p> <p>Побољшан квалитет и садржај туристичке понуде Котор Вароша</p>	<p>Остварено 1000 ноћења годишње до 2015. Године</p> <p>10 домаћинстава регистровано за пружање услуга у туризму</p> <p>Успостављен риболовни ревивр у сливу ријеке Врбање са 300 посјета годишње</p> <ul style="list-style-type: none"> -нови смјештајни капацитети-2 -унапређење понуде-оригинални етно предмети и обичаји; систем контроле квалитета „рутални квалитет“
<p>3. Повећана производња електричне енергије из обновљивих извора (три пута) до 2015;</p>	<p>Број мегават-часова произведене електричне енергије</p>	<p>Пет (5) хидро-електрана започело са радом до 2015.</p>
<p>4. Повећан број произвођача финалних производа од дрвета и коже за 20 %;</p>	<p>Број произвођача финалних производа</p>	<p>50% производа од дрвета финални производи, до 2015.</p> <p>50% производа кожарско-прерађивачке индустрије финални производи (не укључује лон послове), до 2015.</p>

4.2. План друштvenог развоја

4.2.1. Фокусирање

Секторска SWOT анализа- друштвени развој

SWOT анализа друштvenог развоја општине Котор Варош нам указује на стање гдје да би требало максимално искористити значајан друштвени активизам и бројност и активност јавних установа и удружења грађана као и повољну ситуацију по питању људских ресурса, за убрзан друштвени развој општине. Такође, требало би максимално искористити прилике, које се пружају. С друге стране, потребно је минимизовати слабости поготово везано за велики број грађана у стању социјалне потребе и различите социјално искључене групе, те пријетње - негативан утицај економске кризе на друштвене токове, повећање криминала и токсикоманије.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none">• Бројност и активност јавних установа и удружења грађана (образовања, културе, здравствене и социјалне заштите, информисања, спорта...)• Задовољена кадровска структура (потребе)• Велики број студената на високошколским установама• Искуство у јавноприватном партнерству у здравству• Искуство у значајним пројектима и хуманитарним акцијама• Културно историјско наслеђе (разноврсност)	<ul style="list-style-type: none">• Изражена депопулација (младих и образованих)• Недовољна увезаност јавних установа и удружења грађана• Велики број грађана у стању социјалне потребе• Присутност различитих социјално искључених група <i>дјеце и младих</i>• <i>Недостатак финансијких средстава за здравствену, социјалну заштиту и невладин сектор</i>• Неадекватна друштвена инфраструктура за културу и спорт
ПРИЛИКЕ	ПРИЈЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none">• Јачање јавно-приватног партнерства• Коришћење кадровског потенцијала (волонтерски рад и самозапошљавање)• Интензивније укључивање невладиног сектора у планирање и процес развоја	<ul style="list-style-type: none">• Економска криза• Друштвени тренд повећања криминала и токсикоманије• Неповољне демографске промјене и старење становништва

4.2.2. Развојни циљеви друштвеног развоја

Дефинисани су сљедећи циљеви друштвеног развоја општине Котор Варош:

1. Ускладити вјештине и знања (будућих) запосленика са потребама развоја, уз смањењем броја незапослених за 20% до 2015.
2. Побољшани садржаји спортско рекреативних и културних организација до 2012. и њихова инфраструктура унапређена до 2013.
3. Ефикасна локална управа, успостављена сарадња са партнерима из локалне заједнице и окружења са повећањем задовољства корисника за 50% до 2015.
4. Обезбијеђен приступ услугама примарне здравствене заштите свим грађанима у складу са прописаним стандардима и адекватно ријешене потребе социјалних категорија до 2015.
5. Ојачати сектор цивилног друштва умрежавањем НВО сектора, успоставити сарадњу са партнерима из локалне заједнице и окружења и повећати активно чланство за 50%
6. Осмишљен и дефинисан просторни развој општине (просторно-планска документација) до 2012.
7. Развијена саобраћајна инфраструктура, са повећењем удјела асвалтираних путева за 50% до 2015.
8. Ријешено константно квалитетно снабдијевање довољним количинама питке воде (минимално 300 литара по становнику) становништва градског подручја и већих мјесних центара до 2019. године
9. Повећана покривеност канализационим системом за 30% до 2015.

Секторски циљ 1. Ускладити вјештине и знања (будућих) запосленика са потребама развоја, уз смањењем броја незапослених за 20% до 2015., директно доприноси стратешком циљу 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице, а индиректно циљу 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа,

Секторски циљ 2. Побољшани садржаји спортско рекреативних и културних организација до 2012. и њихова инфраструктура унапређена до 2013., директно доприноси стратешком циљу 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице, а индиректно циљу 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје

Секторски циљ 3. Ефикасна локална управа, са повећањем задовољства корисника за 50% до 2015., директно доприноси стратешком циљу 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице, а индиректно циљевима 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и

туристичких производа, 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје, и 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја.

Секторски циљ 4. Обезбијеђен приступ услугама примарне здравствене заштите свим грађанима у складу са прописаним стандардима и адекватно ријешене потребе социјалних категорија до 2015., директно доприноси стратешком циљу 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице, а индиректно циљевима 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа, 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје, и 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја.

Секторски циљ 5. Ојачати сектор цивилног друштва умрежавањем НВО сектора и повећати активно чланство за 50%, директно доприноси стратешком циљу 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице, а индиректно циљевима 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје, и 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја.

Секторски циљ 6. Осмишљен и дефинисан просторни развој општине (просторно-планска документација) до 2012., директно доприноси стратешком циљу 1. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје, а индиректно циљевима 2. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа, 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице, и 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја.

Секторски циљ 7. Развијена саобраћајна инфраструктура, са повећењем удјела асвалтираних путева за 50% до 2015., директно доприноси стратешком циљу 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје, а индиректно циљевима 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа, 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице

Секторски циљ 8. Ријешено константно квалитетно снабдијевање довољним количинама питке воде (минимално 300 литара по становнику) становништва градског подручја и већих мјесних центара до 2019. године, директно доприноси стратешком циљу 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје, а индиректно циљевима 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа, 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице, и 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја.

Секторски циљ 9. Повећана покривеност канализационим системом за 30% до 2015., директно доприноси стратешком циљу 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје, а индиректно циљевима 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа, 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице, и 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја.

4.2.3. Програми, пројекти и мјере

За реализацију друштвеног плана развоја дефинисано је 26 пројеката који су груписани у сљедеће програме:

- Усклађивање програма образовања са потребама тржишта
- Развој и унапређење спортских и културних садржаја
- Развој и унапређење здравствене и социјалне заштите
- Програм подршке сектор цивилног друштва
- Програм подршке руралном развоју
- Зауостављање одласка младих кадрова
- Просторни развој општине
- Развој саобраћајне инфраструктуре
- Развој комуналне инфраструктуре

У 2011. години планирана је реализација пројеката који могу брзо показати резултате, као што су реконструкција зграде центра за културу и информисање, реконструкција зграде киносале, реконструкција старе аустроугарске школе и др. Такође, постоје и они који имају ефекат полуге, односно то су већи развојни програми пројекти чији је период имплементације дужи, од 3 до 5 година. То су нпр. усклађивање програма образовања са потребама тржишта, подршка младима кадровима у рјешавању стамбеног питања и др.

ПЛАН ДРУШТВЕНОГ РАЗВОЈА (2011 – 2015)								
Пројекти / мјере	Програм	Веза са стратешким и економским циљевима	Оријентациони период реализације/ динамика имплементације					Носилац/носиоци имплементације
			2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Просторни развој општине	1. Израда просторно-планске документације		x					Одјељење за урбанизам, одјељење за финансије
Развој саобраћајне инфраструктуре	2. Изградња и реконструкција приоритетних магистралног и		x	x	x	x	x	Одјељење за урбанизам, одјељење за финансије

	регионалних путева, заобилазнице у Котор Варошу, пут Шипраге- Крушево Брдо, Крушево Брдо-Била, Котор Варош-Вагани-Љубачево-Бочац, Котор Варош-Вишевице –Кнежево							Мин-путеви
Развој саобраћајне инфраструктуре	3. Развијање путне инфраструктуре у руралним МЗ		х	х	х			Одјељење за урбанизам, одјељење за финансије Мин-путеви
Развој и унапређење спортских и културних садржаја	4. Утврђивање локације за градски базен за купање и израда пројектне документације			х				општина
Заустављање одласка младих кадрова	5. Подршка младима кадровима у рјешавању стамбеног питања (локација, уту за стамбену зграду,земљиште,од обре		х	х	х			Млади,
Развој комуналне инфраструктуре	6. Проширење градске водоводне мреже							
Развој комуналне инфраструктуре	7 .Санација, проширење и изград водовода у МЗ МЗ(Грабовица, Масловаре, Забрђе, Шипраге, Врбањци и др МЗ)		х	х	х			
Развој комуналне инфраструктуре	8. Изградња канализационе мреже и пречистача отпадних вода		х	х	х			

Развој комуналне инфраструктуре	9. Изградња канализационих система и септика		x	x	x			
Заустављање одласка младих кадрова	10. Испитивање потреба за кадровима средњег и вишег образовања и обезбјеђење дефицитарних профила у складу са потребама (средњошколски центар, евентуалне високошколске институције, стипендирање и д			x	x			Општина школа
Развој и унапређење спортских и културних садржаја	11. Реконструкција зграде киносала		x	x				Општина Центар за културу и инфор
Развој и унапређење спортских и културних садржаја	12. Реконструкција старе аустроугарске школе за друштвено-културне садржаје		x	x				Општина Центар за културу и информисање
Програм подршке руралном развоју	13. Реконструкција и привођење мултифункционалној намјени објеката старих школа у руралним срединама-кућна радинодст			x	x			Општина, извођач
	14. Изградња нове зграде локалне управе		x	x	x			општина
Развој и унапређење	15. Подршка Изградњи зграде				x			Општина, Дом здравља

здравствене и социјалне заштите	центра за ментално здравље							
	16.Дневни боравак за дјецу/у близини школе			x	x			Општина, предузетник
	17.Стварање мобилних тимова за посјете старим лицима			x	x	x	x	Општина, центара за социјални рад
Развој и унапређење здравствене и социјалне заштите	18.Подршка формирању дома за стара лица					x	x	Општина, Дјечији вртић,предузетници
Развој и унапређење спортских и културних садржаја	19.Уређење културноисторијских споменика					x	x	општина
Развој и унапређење спортских и културних садржаја	20. Изградња спортских игралишта (у насељу Баре и др		x	x				општина
Развој и унапређење здравствене и социјалне заштите	21 Побољшање квалитета здравствених услуга Дома Здравља и подручних амбуланти(санација и изград приоритетних амбуланти-МЗ Вагани, МЗ Забрђе и			x	x			Општина Дом здравља
Развој комуналне инфраструктуре	22. Умрежавање НВО сектора на нивоу општине и са окружењем					x	x	НВО,општина
Развој комуналне инфраструктуре	23.Оснивање удружења породица			x				Општина, Цетар за социјални рад

	дјеце са посебним потребама							
Развој комуналне инфраструктуре	24.Подршка удружењима из области културе (куд, етно група)		x	x	x	x	x	Општина Центар за културу и информисање
	25.Међународни камп младих „Товладић“ К. Варош			x	x	x	x	Општина, ОО црвени крст, омладинске организације

4.2.4. Процјена очекиваних исхода са индикаторима

Секторски циљ	Индикатори на нивоу секторског циља	Процјена очекиваних исхода са индикаторима
1. Ускладити вјештине и знања (будућих) запосленика са потребама развоја, уз смањењем броја незапослених за 20% до 2015.	Број новообразованих у дефицитарним занимањима Број преквалификованих Број незапослених	Испитане потребе за кадровима до 2012. Увођење нових образовних профила до 2013. Основан центар за образовање одраслих до 2013. До 2013 године покренута иницијатива за отварање одјељења високошколских установа;
2. Побољшани садржаји спортско рекреативних и културних организација до 2012. и њихова инфраструктура унапређена до 2013.	Квалитет понуде спортских и културних садржаја Стање објеката културе и спорта	Дефинисани иновирани спортски и културни садржаји до 2012. Реконструисано 3 приоритетна објекта културе и спорта до 2013
3. Ефикасна локална управа, успостављена сарадња са партнерима из окружења са повећањем задовољства корисника за 50% до 2015.	Задовољство корисника општинских услуга	Успостављен централни регистар матичних књига до 2012; Успостављена развојна функција у оквиру општинске администрације; Повећано задовољство грађана услугама општинске администрације за 50% до 2015;
4. Обезбијеђен приступ услугама примарне здравствене заштите свим грађанима у складу са прописаним стандардима и адекватно ријешене потребе социјалних категорија до 2015.	Ниво здравствених услуга у односу на прописане стандарде Степен покривености становништва квалитетним здравственим услугама Број корисника социјалне заштите	Здравствена инфраструктура доведена на задовољавајући ниво до 2013. (Мјерење задовољства корисника) Здравствене услуге доведена на задовољавајући ниво до 2013. (Мјерење задовољства корисника) Обезбјеђени услови за несметан рад тимова породичне медицине у складу са стандардима. Све јавне институције имају ријешен приступ за лица са инвалидитетом. Затворени колективни центри и њихови станари збринути до 2012.
5. Ојачати сектор цивилног друштва умрежавањем НВО сектора, успоставити сарадњу са партнерима из локалне заједнице и окружења и повећати активно чланство за 50%	Ниво учешћа цивилног друштва у развојним процесима Број пројеката са партнерима из локалне заједнице и окружења	Најмање 2 заједничка пројекта годишње са партнерима из окружења Умрежен НВО сектор на нивоу општине до 2012 Покренути пројекти међуопштинске сарадње са учешћем НВО до 2012

<p>6. Осмишљен и дефинисан просторни развој општине (просторно-планска документација) до 2012.</p>	<p>Стање просторно-планске документације</p>	<p>Усвојен просторни план општине до 2012. Усвојен урбанистички план општине до 2013. Усвојен приоритетни регулациони планови општине до 2015.</p>
<p>7. Развијена саобраћајна инфраструктура, са повећењем удјела асвалтираних путева за 50% до 2015.</p>	<p>Удио км асвалтираних путева у км свих путева у општини</p>	<p>Повећење удјела асвалтираних путева за 50% до 2015.</p>
<p>8. Ријешено константно квалитетно снабдијевање довољним количинама питке воде (минимално 300 литара по становнику) становништва градског подручја и већих мјесних центара до 2019.године</p>	<p>Количина питке воде по становнику Ниво квалитета воде за пиће Број обољелих у години од хидричних болести</p>	<p>Проширена градска водоводна мрежа до 2019.године Санација, проширење и изградња водовода у у 5 већих мјесних центара до 2019.године</p>
<p>9. Повећана покривеност канализационим системом за 30% до 2015.</p>	<p>Дужина изграђене канализационе мреже Број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу Број санираних и изграђених септичких јама;</p>	<p>Изграђена градска канализација до 2015 Изграђени приоритетни канализациони системи и септици на подручју општине до 2015</p>

4.3. План заштите животне средине

4.3.1. Фокусирање

SWOT анализа заштите животне средине

CWOT анализа заштите животне средине општине Котор Варош нам указује на значајне водне ресурсе, квалитетну шуму, чист ваздух и земљиште, као основу здраве природне и животне средине општине. Такође, на подручју општине дјелује и активан невладин сектор у овој области, и то све би требало максимално искористити у даљњем побољшању природне и животне средине. Такође, требало би максимално искористити прилике, прије свега намјенска средства и фондове за област екологије, као и могућност кориштења средстава фондова ЕУ и других финансијских институција, у овој области. С друге стране, потребно је минимизовати недовољно развијену еколошку свијест и лош третман свих врста загађења - као слабости, и негативан утицај пријетњи – климатских промјена, елементарних непогода и хаварија, и др., да би се снаге и прилике искористиле на најбољи могући начин.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none">• Значајна шумска пространства (општекорисне функције шуме);• Водни потенцијал слива ријеке Врбање (изворишта питке воде);• Чист ваздух (ваздушна бања);• Пољопривредно земљиште повољно за производњу еколошки здраве хране;• Пејзажна разноликост;• Богатство флоре и фауне;• Активан невладин сектор (бројност чланства и удружења);	<ul style="list-style-type: none">• Недовољно развијена еколошка свијест;• Недовољно вредновање елемената животне средине;• Непостојање мониторинга животне средине;• Недовољна општинска финансијска средства за сектор заштите животне средине;• Недостатак кадрова (за припрему пројеката за екологију);• Непланско и неадекватно кориштење и управљање простором;• Лоша заштита и управљање водним ресурсима;• Бесправна експлоатација шљунка у ријечним коритима;• Неуређено корито ријеке Врбање;• Непостојање канализационих система и третмана отпадних вода;• Неријешено управљање отпадом (неријешено прикупљање, одвоз и депоновање отпада)• Неправилна експлоатација и бесправна сјеча шума;• Недовољно кориштење хидро-енергетског

	<p>потенцијала слива ријеке Врбање;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Некориштење алтернативних енергетских извора; • Слаба термичка изолација стамбених и привредних објеката;
<p style="text-align: center;">ПРИЛИКЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Едукација становништва; • Повећање намјенских средстава и кориштење фондова за област екологије; • Могућност кориштења средстава фондова ЕУ и других финансијских институција; • Међуопштинско и регионално удруживање; • Економски интерес предузетника да се баве пословима заштите животне средине; • Сарадња са универзитетским центром (Бања Лука); 	<p style="text-align: center;">ПРИЈЕТЊЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Климатске промјене; • Елементарне непогоде и хаварије; • Глобална економска криза; • Недостатак секундарне легислативе; • Додјела концесија; • Изградња индустријских погона у окружењу који могу негативно утицати на животну средину; • Лош рад надзорних органа;

4.3.2. Циљеви заштите животне средине

Дефинисани су сљедећи циљеви економског развоја општине Котор Варош:

1. Утицај отпадних вода на животну средину сведен на прописан минимум и квалитет воде ријеке Врбање подигнут на категорију II до 2019. године
2. Смањена количина неконтролисано одложеног отпада на подручју општине за 50% до 2015. год.
3. Најмање половина становништва општине се понаша у складу са принципима одрживог развоја (усклађен економски, друштвени и развој животне средине) до 2015. год.
4. Просторно уравнотежен и одржив развој урбаног и руралног подручја и очување и заштита културно- историјског изграђеног и природног наслеђа до 2015

Секторски циљ 1. Утицај отпадних вода на животну средину сведен на прописан минимум и квалитет воде ријеке Врбање подигнут на категорију ИИ до 2019. године, директно доприноси стратешком циљу 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја., а индиректно циљевима 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа, и 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје.

Секторски циљ 2. Смањена количина неконтролисано одложеног отпада на подручју општине за 50% до 2015. год., директно доприноси стратешком циљу 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја., а индиректно циљевима 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа, и 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје

Секторски циљ 3. Најмање половина становништва општине се понаша у складу са принципима одрживог развоја (усклађен економски, друштвени и развој животне средине) до 2015. год., директно доприноси стратешком циљу 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја., а индиректно циљевима 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа, и 3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице,

Секторски циљ 4. Очување и заштита културно- историјског изграђеног и природног наслеђа до 2015., директно доприноси стратешком циљу 4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја., а индиректно циљевима 1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа, и 2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје

Интеграција са стратешким документима виших нивоа

Најзначајнији стратешки документ из области животне средине на нивоу БиХ је Акциони план заштите животне средине Босне и Херцеговине (НЕАП БиХ). Осам приоритетних области НЕАП-а су:

- Водни ресурси / отпадне воде
- Одрживи развој руралних подручја
- Управљање животном средином (информациони систем/интегрално планирање/едукација)
- Заштита биолошке и пејзажне разноликости
- Отпад / управљање отпадом
- Привреда / одрживи развој привреде
- Јавно здравље
- Деминирање

Иначе, области - «Законско и институционално јачање» и «Израда документационе основе за планирање и управљање животном средином» су препознате као услов за имплементацију предвиђених активности у свим другим областима.

Секторски циљеви 1 и 2 су повезани са приоритетном облашћу 1 - Водни ресурси/отпадне воде, док је секторски циљ 3 повезан са приоритетном облашћу 5 - Отпад / управљање отпадом. Интеграција секторског циља 4 је присутна са приоритетном облашћу 3 - Управљање животном средином (информациони систем/интегрално планирање/едукација).

Приоритетне мјере и активности повезане са секторским циљевима 1 и 2 су:

- Реализација пројеката дугорочног водоснабдијевања становништва у најугроженијим регионима у БиХ (посебно повећање учешћа крашких подземних вода за потребе водоснабдијевања у сјеверозападном и западном дијелу БиХ);
- Израда и реализација пројеката за изградњу нових и санацију постојећих система за пречишћавање отпадних вода;
- Санација постојећих и изградња нових канализационих система у најугроженијим регионима у БиХ.

Једно од два приоритетна подручја у оквиру области Отпад / управљање отпадом јесте и „Уклањање дивљих одлагалишта и санација деградираних подручја“ и оно кореспондира са секторским циљем 3.

На нивоу Републике Српске не постоји цјеловити стратешки еколошки документ, као што је то случај са Федерацијом БиХ. Од стратешких докумената интегралног карактера који се баве и заштитом животне средине треба поменути Просторни план Републике Српске до 2015. године и Стратешки план руралног развоја РС 2010 - 2015. Просторни план Републике Српске до 2015. године дефинише више општих и појединачних циљева заштите животне средине, од који су неки у директној вези са секторским циљевима 2 и 3 и то:

- Смањење отпада и његова рециклажа,
- Заштита вода од загађења (свеобухватно каналисање и пречишћавање отпадних вода из насеља и индустријских погона, заштита подземних и геотермалних вода, заштита водотока).

У поглављу о управљању отпадом се између осталих наводе двије планске мјере које имају јасну везу са секторским циљем 3:

- Уклањање дивљих одлагалишта отпада, санација деградираних подручја и постојећих депонија,
- Одлагање отпада на регионалне санитарне депоније.

Други значајан стратешки документ интегралног карактера који се баве и заштитом животне средине, а који је донесен на ентитетском нивоу, јесте Стратешки план руралног развоја РС 2010 - 2015. Стратешки циљ 3 из овог документа - Побољшање услова живота и увођење веће разноликости код остваривања прихода у руралној економији, односно специфични циљ 3.1 - Изградња и одржавање сеоске инфраструктуре кореспондира са секторским циљем 1. Конкретна кореспондирајућа мјера у оквиру овог специфичног циља јесте "суфинансирање изградње сеоских водовода".

Подмјера под називом „Финансирање трошкова уклањања и санације дивљих депонија“ у оквиру стратешког циља 2 - Очување природе и рационално газдовање природним ресурсима се може несумњиво повезати са секторским циљем 3.

4.3.3. Програми, пројекти и мјере

Иницијативе међуопштинске сарадње

Најзначајније иницијативе међуопштинске сарадње су:

1. Побољшање квалитета воде ријеке Врбање (у сарадњи са општинама Травник, Бања Лука и Челинац),
2. Побољшање квалитета воде ријеке Укрине (у сарадњи са општинама Добој, Дервента, Теслић, Прњавор и Челинац),
3. Уређење корита и обала ријеке Врбање (у сарадњи са општинама Бања Лука и Челинац),
4. Регионална санитарна депонија Рамићи (у сарадњи са општинама Кнежево, Челинац, Градишка, Лакташи, Србац, Прњавор и градом Бања Лука),
5. Оснивање кластера у области енергетске ефикасности (у сарадњи са општинама Прњавор и Србац),
6. Заједнички међуопштински програми едукације становништва у области животне средине (у сарадњи са општинама Травник, Теслић, Бања Лука, Челинац и Кнежево).

План имплементације

За реализацију плана развоја дефинисано је 11 пројеката који су груписани у сљедеће програме:

- Програм заштите водних ресурса
- Програм унапређења третирања чврстог отпада
- Програм заштите природног наслеђења
- Програм едукације становништва

У 2011. години планирана је реализација пројеката који могу брзо показати резултате, као што је санација “дивљих” депонија и др. Такође, постоје и они који имају ефекат полуге, односно то су већи развојни пројекти чији је период имплементације дужи, од 3 до 5 година. То су нпр. изградња пречистача отпадних вода, побољшање третирања чврстог отпада, и др.

ПЛАН ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ (2011 - 2015)

Пројекти / мјере	Програм	Веза са стратешким и економским циљевима	Оријентациони период реализације/ динамика имплементације					Носилац/носи оци имплементације
			2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Програм заштите водних ресурса	1 Заштита и уређење изворишта		x	x	x	x	x	Општина Комунално предузеће, нво
Програм заштите водних ресурса	2. Заштита и уређење и повећање капацитета водозахвата бијело Поље		x	x	x	x		Општина Комунално предузеће, нво
Програм унапређења третирања чврстог отпада	3. Одвојено сакупљање отпада и одвоз отпада на градску депонију		x	x	x	x	x	Општина Комунално предузеће, нво
Програм унапређења третирања чврстог отпада	4. Санација и уређење градске депоније		x	x	x	x	x	Општина Комунално предузеће, нво
Програм унапређења третирања чврстог отпада	5 Санација «дивљих» деонија		x	x	x	x	x	Општина Комунално предузеће, нво
Програм унапређења третирања чврстог отпада	6. Прикупљање отпада анималног поријекла и (изградња сточног гробља)						x	Општина Комунално предузеће, нво
Програм унапређења третирања чврстог отпада	7. Израда еколошке документације		x	x	x	x	x	Општина Комунално предузеће,

	8. Едукација становништва у области унапређења и заштите животне средине		x	x	x	x	x	Општина, Школе, НВО
	9. Континуирано информисање становништва о активностима и стању у области заштите животне средине		x	x	x	x	x	Општина, Школе, НВО
	10. Побољшање енергетске ефикасности						x	Општина, Власници зграда
	11. Заштита природног и културно-историјскиг наслеђа		x	x	x	x	x	Општина НВО
	12. Изградња пречистача отпадних вода					x	x	Општина

4.3.4. Процјена очекиваних исхода са индикаторима

Секторски циљ	Индикатори на нивоу секторског циља	Процјена очекиваних исхода са индикаторима
1. Утицај отпадних вода на животну средину сведен на прописан минимум и квалитет воде ријеке Врбање подигнут на категорију ИИ до 2019. години	Физичко - хемијски параметри воде ријеке Врбање на профилу Вр-1	-Изграђен пречистач отпадних вода за подручје града до 2015. године -Побољшан квалитет воде ријеке Врбање на профилу Врбања
3. Смањена количина неконтролисано одложеног отпада на подручју општине за 50% до 2015. год.	Количина неконтролисано одложеног отпада Број дивљих депонија	-Ријешено одвојено прикупљање и одвоз чврстог отпада на регионалну депонију до 2015. год. -Санирана градска и веће дивље депоније до 2015. год. -Организовано одлагање отпада анималног поријекла
4. Најмање половина становништва општине се понаша у складу са принципима одрживог развоја (усклађен економски, друштвени и развој животне средине) до 2015. год.	Број обављених еколошких едукација (семинара и предавања) у периоду до 2015. године; Број тематских емисија И писаних материјала о стању животне средине на медијима; Резултати праћења стања животне средине	-Усвојена еколошка документација -Континуирана едукација (изведени семинари и предавања) становништва у области унапређења и заштите животне средине до 2015. године -Континуирано информисање становништва о активностима и стању у области заштите животне средине -Минимално 5 већих стамбених објеката побољшало енергетску ефикасност за двије категорије
4. . Просторно уравнотежен и одржив развој урбаног и руралног подручја и очување и заштита културноисторијског изграђеног и природног наслеђа до 2015. године	Број проглашених заштићених природних подручја Број уређених заштићених природних подручја	-Комплетирана студијско -пројектна документација за заштићена природна подручја до 2012 -Проглашена заштићена природна подручја до 2013 -Уређена заштићена природна подручја до 2015

5. ОПЕРАТИВНИ ДИО

5.1. План имплементације интегрисане стратегије развоја

5.1.1. План имплементације за 2011 - 2015

Програм	Пројекат / мјера	Веза са секторским циљевима	Оријентациони период реализације/ динамика имплементације					Носилац имплементације
			2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Економски развој								
1.Развијање финансијских инструмената подршке у пољопривредној производњи: -фондови, грантови, кредити, пољопривредни сајмови, промовисање иновативних производа			x	x	x	x	x	Општина (одјељење за финансије, привреду, пољопривредна служба)
2.Изградња (оснивање) заједничке основе инфраструктуре за агроиндустријски центар (парцелација, електро и комунална инфраструктура, намјена објекта)			x	x	x			Одјељење за урбанизам, пољопривредна служба,
3. Подршка развоју капацитета агроиндустријског центра (објекта за складиштење: (_магацина са сушарама - поврће, воће, жито, шумски плодови, љековито биље, хладњача за воће, -изградњи клаонице, -успостављању хладњаче за месо буспостављању центра за изнајмљивање и сервис пољопривредних машина) - отварању трговинских радњи (сјеменара, апотека)					x	x	x	Одјељење за привреду, Пољопривредна служба, Одјељ. за финансије, Одјељење за урбанизам

4. Подршка за развој сточарства (објекти, стада)					x	x	x	Одјељ. за финансије, за привреду
5. Подршка за развој воћарства (едукација, подизање нових засада)				x	x	x	x	Одјељење за привреду
6. Подршка раду удружења (воћари, пчелари, говедари..)				x	x			Одјељење за привреду
7. Развој старих заната и кућне радности у руралним мјесним заједницама			x	x				Одјељење за привреду
8. Подршка финализацији у сектору дрвопрераде(намјештај и предмети од дрвета кроз додјелу кредитних (бескаматних) или бесповратних средстава				x	x			Одјељење за привреду Одјељење за финансије минист
9. Оснивање туристичке организације (активирање)			x	x	x	x		Одјељење за привреду
10. Подршка развоју сеоског, ловног и иболовног туризма			x	x	x	x		Риболовно и ловачко удеужења
11. Утврђивање и промоција могућности и погодности за инвеститоре (земљ и инфрастр)			x	x	x	x		Одјељење за привреду Одјељење за урбанизам
Друштвени развој								
1. Израда просторно-планске документације			x					Одјељење за урбанизам, одјељење за финансије
2. Изградња и реконструкција приоритетних магистралног и регионалних путева, заобилазнице у Котор Варошу, пут Шипраге- Крушево Брдо, Крушево Брдо-Била, Котор Варош-Вагани-Љубачево-Бочац, Котор Варош-Вишевице –Кнежево			x	x	x	x	x	Одјељење за урбанизам, одјељење за финансије Мин-путеви

3. Развијање путне инфраструктуре у руралним МЗ			x	x	x			Одјељење за урбанизам, одјељење за финансије Мин-путеви
4. Утврђивање локације за градски базен за купање и израда пројектне документације				x				општина
5. Подршка младима кадровима у рјешавању стамбеног питања (локација, уту за стамбену зграду, земљиште, одобре			x	x	x			Млади,
6. Проширење градске водоводне мреже								
7 .Санација, проширење и изградња водовода у МЗ(МЗ (Грабовица, Масловаре, Забрђе, Шипраге, Врбањци и др МЗ)			x	x	x			
8. Изградња канализационе мреже и пречистача отпадних вода			x	x	x			
9Изградња канализационих система и септика			x	x	x			
10 Испитивање потреба за кадровима средњег и вишег образовања и обезбјеђење дефицитарних профила у складу са потребама (средњошколски центар, евентуалне високошколске институције, стипендирање и др.)				x	x			Општина школа
11. Оснивање центра за образовање одраслих (подршка кроз плаћање угроженим групама) Реконструкција зграде центра за културу информисање			x	x	x			

12.Реконструкција зграде киносала			x	x				Општина Центар за културу и информисање
13.Реконструкција старе аустроугарске школе за друштвено-културне садржаје			x	x				Општина Центар за културу и информисање
14.Реконструкција и привођење мултифункционалној намјени објекта старих школа у руралним срединама-кућна радиодст				x	x			Општина, извођач
15.Изградња нове зграде локалне управе			x	x	x			општина
16.Подршка Изградњи зграде центара за ментално здравље					x			Општина, Дом здравља
17.Дневни боравак за дјецу/у близини школе				x	x			Општина, предузетник
18.Стварање мобилних тимова за посјете старим лицима				x	x	x	x	Општина, центара за социјални рад
19.Подршка формирању дома за стара лица						x	x	Општина, Дјечији вртић,предузетници
20.Уређење културноисторијских споменика						x	x	општина
21 Изградња спортских игралишта (у насељу Баре и др			x	x				општина
22 Побољшање квалитета здравствених услуга Дома Здравља и подручних амбуланти(санација и изградња приоритетних амбуланти-МЗ Вагани, МЗ Забрђе и др.				x	x			Општина Дом здравља
23 УмрежавањеНВО сектора на нивоу општине и са окружењем					x	x	x	НВО,општина
24.Оснивање удружења породица дјеце са посебним потребама				x				Општина, Центар за социјални рад

25. Подршка удружењима из области културе (куд, етно група)			x	x	x	x	x	Општина Центар за културу и информисање
26. Међународни камп младих „Товладић“ К. Варош				x	x	x	x	Општина, ОО црвени крст, омладинске организације
Заштита животне средине								
1. Заштита и уређење изворишта			x	x	x	x	x	Општина Комунално предузеће, нво
2. Заштита и уређење и повећање капацитета водозахвата бијело Поље			x	x	x	x		Општина Комунално предузеће, нво
3. Одвојено сакупљање отпада и одвоз отпада на градску депонију			x	x	x	x	x	Општина Комунално предузеће, нво
4. Саанација и уређење градске депоније			x	x	x	x	x	Општина Комунално предузеће, нво
5. Санација «дивљих» деонија			x	x	x	x	x	Општина Комунално предузеће, нво
6. Прикупљање отпада анималног поријекла и (изградња сточног гробља)							x	Општина Комунално предузеће, нво
7. Израда еколошке документације			x	x	x	x	x	Општина Комунално предузеће,
8. Едукација становништва у области унапређења и заштите животне средине			x	x	x	x	x	Општина, Школе, НВО
9. Континуирано информисање становништва о активностима и стању у области заштите животне средине			x	x	x	x	x	Општина, Школе, НВО
10. Побољшање енергетске ефикасности							x	Општина, Власници зграда
11. Заштита природног и културно-историјског наслеђа			x	x	x	x	x	Општина НВО

5.2. Финансијски план имплементације стратегије развоја

5.2.1. Индикативни финансијски план за период од три године

Вежа са стратешким циљем/ циљевима	Пројект / мјера	Укупни оријент. издаци	Финансирање из општинског буџета				Финансирање из осталих извора								
			год. I	год. II	год. III	укупно I+II+III)	Кредит	Ентитет Кантон	Држава	Јавна под.	Приват. извори	ИПА	Донато ри	Ост.	
Стратешки циљ 1	1.Развијање финансијских инструменти подршке у пољопривредној производњи: -фондови, грантови, кредити, пољопривредни сајмови, промовисање иновативних производа(центар за дизајн нових производа)	100.000	10000	10 000	1000 0	30 000 30%		1000 0				5 000		10 000	
Стратешки циљ1	2.Изградња (оснивање) заједничке основе инфраструктуре за		20000	200 00	2000 0										

	агроиндустријски центар (парцелација, електро и комунална инфраструктура, намјена објекта)	1000000				60 000 60% --		2000 0			2000 0		
Стратешки циљ1	3. Подршка развоју капацитета агроиндустријског центра (објекта за складиштење: (магацина са сушарама -поврће, воће, жито, шумски плодови, љековито биље, хладњача за воће, -изградњи клаонице, -успостављању хладњаче за месо буспостављању центра за изнајмљивање и сервис пољопривредних	140000				75000							

	машина) - отварању трговинских радњи (сјеменара, апотека,alati, оргема)													
Стратешки циљ1	4. Подршка за развој сточарства (објекти, стада)	30.000			1000 0	10000 20%		1000 0						
Стратешки циљ1	5. Подршка за развој воћарства (едукација, подизање нових засада)	6.000		300 0	3000	6000 20%								
Стратешки циљ1	6. Подршка раду удружења (воћари, пчелари , говедари..)	5.000		300 0	2000	5000 100%								
Стратешки циљ1	7. Развој старих заната и кућне радиности у руралним мјесним заједницама	30000	10000	500 0		15000 50%								
Стратешки циљ1	8. Подршка финализацији у сектору дрвопрераде(намје штај и предмети од дрвета и коже кроз	50 000		100 00	1000 0	20000 40%		1000 0			2000 0			

	додјелу кредитних (бескаматних или бесповратних) средстава													
Стратешки циљ1	9. Оснивање туристичке организације (активирање)	30000	10000	100 00	1000 0	30000 100%								
Стратешки циљ1	10. Подршка развоју сеоског, ловног и риболовног туризма	30000	5000	500 0		10000 33%		5000			1000 0			
	11. Утврђивање и промоција могућности и погодности за инвеститоре (земљ и инфрастр)	100000	20000	200 00	2000 0	60000 60%								
укупно		1521000	75000	860 00	1900 00	32100 0 21%		5500 0 4%			5500 0 45%		1000 0 0, 5%	
Стратешки циљ2	1. Израда просторно-планске документације	300000	150000	-	-	15000 0								
Стратешки циљ2	2. Изградња и реконструкција		-	-	-			800.						

	приоритетних магистралног и регионалних путева, заобилазнице у Котор Варошу, пут Шипраге- Крушево Брдо, Крушево Брдо-Била, Котор Варош-Вагани-Љубачево-Бочац, Котор Варош-Вишевице – Кнежево	8000000						000						
Стратешки циљ2	3. Развијање путне инфраструктуре у руралним МЗ	1000000	100000	100000	100000	300000		3.000000						
Стратешки циљ2	4 Утврђивање локације за градски базен за купање и израда пројектне документације	30 000	-	30000	-	30000	100%							
Стратешки циљ2	5. Подршка младима кадровима у рјешавању стамбеног питања (локација, уту за стамбену зграду)(земљиште,о добре	100 000	-	100000	100000	20000	100%	1.000000						

Стратешки циљ2	6Проширење градске водовodne мреже	5500000	-	-	-	-								
Стратешки циљ2	7 Санација и проширење и изградња водовода у МЗ (Грабовица, Масловаре, Забрђе, Шипраге, Врбањци и др МЗ)	1.305.000				-								
Стратешки циљ2	8. Изградња канализационе мреже и пречистача отпадних вода	7020000				-								
Стратешки циљ3	9. Изградња канализационих система и септика	700000				-								
Стр. циљ 3	10. Испитивање потреба за кадровима средњег и вишег образовања и и обезбјеђење дефицитарних профила у складу са потребама (средњошколски центар, евентуалне високошколске институције, стипендирање и др.)	3 000				3000 100%								

Стр. циљ 3	11.Оснивање центра за образовање одраслих (подршка кроз плаћање угроженим групама) Реконструкција зграде центра за културу информисање	100 000	10000	40 000	5000 0	10000 0 100%								
	12.Реконструкција зграде киносала	100 000	10000	100 00	-	20000 20%	8000 0 80%							
Стр. циљ 3	13.Реконструкција старе аустроугарске школе за друштвенокултурне садржаје	100 000	10000	100 00	-	20000 20%	8000 0 80%							
Стр. циљ 3	14.Реконструкција и привођење мултифункционалној намјени објеката старих школа у руралним срединама-кућна радиност	100000		200 00	2000 0	40000 40%	6000 0 60%							
Стр. циљ 3	15.Изградња нове зграде локалне управе	1 500 000	-	-	-	-	6000 00 40%							

Стр. циљ 3	16. Подршка изградњи зграде центара за ментално здравље	50000	-		10000	10000	20%	40000	80%					
Стр. циљ 3	17. Дневни боравак за дјецу /у близини школе	50000	-	5000	5000	10000	20%			40000	80%			
Стр. циљ 3	18. Стварање мобилних тимова за посјете старим лицима	100 000	-	20000	20000	40000	40%	20000	20%					
Стр. циљ 3	19. Podrska формирању дома за стара лица	200 000	-	5000	-	5000	5%			190000	95%			
Стр. циљ 3	20. Уређење културноисторијских споменика	10000	--	-	-	-								
Страт 3, Сект циљ 2	21. Изградња спортских игралишта (у насељу Баре и др)	200.000	30.000	50.000	-	80000								
Стр. циљ 3	22. Побољшање квалитета здравствених услуга Дома здравља и подручних амбуланти	110000	-	25000	25000	50000		60000	54%					

	(санација и изградња приоритетних амбуланти- у МЗ Вагани, МЗ Забрђе)													
Стр. циљ 3	23.Умрежавање НВО сектора на нивоу општине и са окружењем	5000 30000	-		3000 0	30000								
Стр. циљ 3	24.Оснивање удружења породица дјеце са посебним потребама (podrska)	5000	-	500 0	-	5000 100%								
Стр. циљ 3	25.Подршка удружењима из области културе	30 000	5000	500 0	5000	15 000 50%		1500 0 50%						
Стр. циљ 3	26.Међународни камп младих „Товладић“ К. Варош	260 000	-	190 00	2000 0	39000 15%							2080 00 80%	1300 0 5%
УКУПНО		26958000	315000	269 000	2950 00	93200 0	6000 00	5.09 5000		60000	2300 00		2080 00	1300 0
Стр. циљ 4	1.Заштита и уређење изворишта I vodozahvata	415.000	7.000	2.0 00	29.00 0	38.00 0		5000 5%		34.000 8%				63.00 0

						9%							90%
Стр. циљ 4	2. Заштита, уређење и повећање капацитета водозахвата Бијело Поље	1.480.000	20.000	35.000	12.000	175.000	12%	600.000	42%	95.000	7%	90.000	330.000
Стратешки циљ4	3.Одвојено сакупљање отпада и одвоз отпада на градску /regionalnu/депонију	1.643.000	40.000	45.000	45.000	93000	5,4%	80.000	3%	568.000	34%		70.000
Стр. Циљ 4	4.Санација и уређење градске депоније	2.006.000		15.000	15.000	30000		1.000.000				1.000.000	12.000
Стр. Циљ 4	5. Санација „дивљих „депонија	830000						6000				50.000	
Стр. Циљ 4. Сек. Циљ 3.	6. Прикупљање отпада анимално поријекла-Изградња сточног гробља	50000 КМ	5000 КМ	5.000 КМ	5.000 КМ	15000 КМ	(8%)	18000 КМ	(10%)				
Стр. Циљ 4	7 Израда еколошке документације	110000						90000	80%				

Стр. Циљ 4	8. Едукација становништва у области унапређења и заштите животне средине	25000 КМ						1000 0 КМ (40%)					5000 КМ (20%)	
Стр. Циљ 4	9. Континуирано информисање становништва о активностима и и стању у области аштите животне средине		300 КМ	300 КМ	300 КМ	900 КМ (30%)							900 КМ (30%)	
Стр. Циљ 4	10. Побољшање енергетске ефикасности	400000												20.00 0 50%
Стр. Циљ 4	11. Заштита природног и културноисторијског наслеђа	2,050.000	150000	64. 000	6600 0	20980 0		1028 00					310.8 00	
УКУПНО		8.984300	326.00 0	166 300	280.3 00	561.7 00		1.91 7.80 0		697000		1.050 .000	406.7 00	4950 00
СВЕУКУПНО		37.463.300	716.80 0	521 .30 0	775.3 00	1.814. 700	-	7067 800	-	757000	2850 00	1060 000	624.7 00	508.0 00

За пројекте у петогодишњем периоду имплементације стратегије развоја **за економски сектор** потребно је издвојити средства у износу од 1,5 милиона КМ. Процјена Успјешност реализације стратегије развоја зависи од вишегодишњег планирања буџета општине и издвајања средстава у буџету за реализацију стратегије развоја. Из осталих извора за реализацију стратегије у трогодишњем периоду биће потребно прикупити око 2/3 укупних средстава. Највећи дио се очекује од стране Владе РС, као и од приватног сектора и обезбјеђивање ових средстава зависи од развојних капацитета општине или организације локалне управе за управљање развојем као и капацитета општине припрему и имплементацију развојних пројеката. За пројекте у трогодишњем периоду имплементације стратегије развоја **за друштвени сектор** потребно је издвојити средства у износу од 1 милион КМ. Из осталих извора за реализацију стратегије у трогодишњем периоду биће потребно прикупити око 2/3 укупних средстава. Највећи дио се очекује од стране Владе РС, као и од приватног сектора и обезбјеђивање ових средстава зависи од развојних капацитета општине или организације локалне управе за управљање развојем као и капацитета општине припрему и имплементацију развојних пројеката.

За пројекте заштите животне средине, у трогодишњем периоду имплементације стратегије развоја, потребно је издвојити средства у износу од пола милиона КМ. Из осталих извора за реализацију стратегије у трогодишњем периоду потребно је издвојити 3 милиона 567 хиљада КМ. Обезбјеђивање ових средстава зависи од развојних капацитета општине или организације локалне управе за управљање развојем, као и капацитета општине припрему и имплементацију развојних пројеката. На располагању ће, уз општински буџет те фондове на нивоу РС и БиХ, стајати све више извора финансирања развојних пројеката, од предприсупних фондова ЕУ, других међународних фондова и извора (као што је Светска банка или Европска банка за обнову и развој), билатерални донатори и извори финансирања, приватни сектор кроз пројекте јавно-приватног партнерства, итд. Кључни услов за добијање средстава за финансирање развојних пројеката биће њихова оправданост (не само економска, већ и друштвена и еколошка), припремљеност у складу са комплексним захтјевима и високим стандардима ЕУ, те транспарентност и ефикасност у њиховој реализацији.

5.2.2. Акциони план за пројекте који се имплементирају у првој години

Акциони план за 2011. годину						
Пројекти / мјере	Веа са програмом*	Веа са стратешким и секторским циљевима	Основне информације за праћење		Носиоци имплементације	Вриједност пројекта
			Индикатори	Трајање (од-до)		
Сектор 1: Економски развој						
1.Развијање финансијских инструменти подршке у пољопривредној производњи: -фондови, грантови, кредити, пољопривредни сајмови, промовисање иновативних производа, центар за дизајн производа		Стратешки циљ 1		Март-септембар	Општина (одјељење за финансије, привреду, пољопривредна служба)	35.000
2.Изградња (оснивање) заједничке основе инфраструктуре за агроиндустријски центар (парцелација, електро и комунална		Стратешки циљ1		Јуни 2011	Одјељење за урбанизам, пољопривредна служба,	50000

инфраструктура, намјена објекта)						
3. Подршка за развој воћарства (едукација, подизање нових засада)		Стратешки циљ1			Одјељење за привреду	6.000
4. Подршка раду удружења (воћари, пчелари , говедари..)		Стратешки циљ1			Одјељење за привреду	5.000
5. Развој старих заната и кућне радиности у руралним мјесним заједницама		Стратешки циљ1			Одјељење за привреду	10000
6. Оснивање туристичке организације (активирање)		Стратешки циљ3			Одјељење за привреду	10000
7. Подршка развоју сеоског, ловног и риболовног туризма		Стратешки циљ1			Риболовно и ловачко удеужења	12000
8.Утврђивање и промоција могућности и погодности за инвеститоре (земљ и инфрастр)		Стратешки циљ1			Одјељење за привреду Одјељење за урбанизам	20000

Сектор 2: Друштвени развој

9. Израда просторно-планске документације		Стратешки циљ2			Одјељење за урбанизам, одјељење за финансије	100000
10.Изградња и реконструкција приоритетних пут Шипраге- Крушево Брдо, Крушево Брдо-Била, Котор Варош-Вагани – Кнежево, заobilaznica		Стратешки циљ2			Одјељење за урбанизам, одјељење за финансије Мин-путеви	300000
11 Утврђивање локације за градски базен за купање и израда пројектне документације		Стратешки циљ2			општина	30 000
12. Изградња канализационе мреже и пречистача отпадних вода		Стратешки циљ3			Општина ЈКП	200000
13,Реконструкција зграде киносала					Општина Центар за културу и информисање	50 000
14.Реконструкција старе аустроугарске школе за друштвенокултурне садржаје		Стр. циљ 3			Општина Центар за културу и информисање	100 000

15.Реконструкција и привођење мултифункционалној намјени објеката старих школа у руралним срединама-кућна радиност		Стр. циљ 3			Општина, извођач	60000
16.Изградња нове зграде локалне управе		Стр. циљ 3			општина	600 000
17.Изградња спортских игралишта (у насељу Баре и др)		Страт 3, Сект циљ 3			општина	30.000
18.Умрежавање НВО сектора на нивоу општине и са окружењем		Стр. циљ 3			НВО,општина	8000
19.Оснивање удружења породица дјеце са посебним потребама		Стр. циљ 3			Општина, Центар за социјални рад	5000
20.Подршка удружењима из области културе		Стр. циљ 3			Општина Центар за културу и информисање	30 000
21.Међународни камп младих „Товладић“ К. Варош		Стр. циљ 3			Општина, ОО црвени крст, омладинске организације	260 000

Сектор 3: Животна средина

22. Заштита и уређење изворишта и водотокова		Стр. циљ 4			Општина, НВО	52.000
23. Заштита, уређење и повећање капацитета водозахвата Бијело Поље		Стр. циљ 4			Општина Комунално предузеће	800000
24. Одвојено сакупљање отпада и одвоз отпада на градску/regionalnu/депонију		Стратешки циљ4			Општина Мјесна заједница	200.000
25. Израда еколошке документације		Стр. Циљ 4			Општина Комунално предузеће	110000
26. Едукација становништва у области унапређења и заштите животне средине		Стр. Циљ 4			Општина	10000 КМ
27. Континуирано информисање становништва о активностима и стању у области заштите животне средине		Стр. Циљ 4			Општина, Школе, НВО	1200

28. Заштита природног и културноисторијског наслеђа		Стр. Циљ 4			Општина, Власници објеката	200.000
---	--	------------	--	--	-------------------------------	---------

* Ако је релевантно

5.2.3. Детаљан финансијски план за пројекте који се имплементирају у 2011. Години

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 1. ГОДИНУ											
Веза са стратешким циљем/ циљевима	Пројекат / мјера	Укупни оријентац. издаци	буџет општине 2011	Финансирање из осталих извора							
				Кредит	Ентитет Кантон	Држава	Јавна пред.	Приват. извори	ИПА	Донатори	Ост.
Стратешк и циљ 1	1.Развијање финансијских инструменти подршке у пољопривредној производњи: -фондови, грантови, кредити, пољопривредни сајмови, промовисање иновативних производа	35.000	10000		10000			5 000		10 000	
Стратешк и циљ1	2.Изградња (оснивање) заједничке основе инфраструктуре за агроиндустријски центар (парцелација, електро и комунална инфраструктура, намјена објекта)	50000	20000		10000			20000			

Стратешк и циљ1	3. Подршка за развој воћарства (едукација, подизање нових засада)	6.000	6000								
Стратешк и циљ1	4. Подршка раду удружења (воћари, пчелари , говедари..)	5.000	5000								
Стратешк и циљ1	5. Развој старих заната и кућне радиности у руралним мјесним заједницама	10000	10000								
Стратешк и циљ3	6. Оснивање туристичке организације (активирање)	10000	10000								
Стратешк и циљ1	7. Подршка развоју сеоског, ловног и риболовног туризма	12000	5000		2000			5000			
Стратешк и циљ1	8. Утврђивање и промоција могућности и погодности за инвеститоре (земљ и инфрастр)	20000	20000								
Стратешк и циљ2	9. Израда просторно- планске документације	100000	100000								
Стратешк и циљ2	10. Изградња и реконструкција приоритетних пут Шипраге- Крушево Брдо, Крушево Брдо-	300000	-		300.000						

	Била, Котор Варош- Вагани –Кнежево										
Стратешк и циљ2	11 Утврђивање локације за градски базен за купање и израда пројектне документације	30 000	-		10000						20000
Стратешк и циљ3	12. Изградња канализационе мреже и пречистача отпадних вода	200000		200000							
	13.Реконструкција зграде киносала	50 000	10000		40000 80%						
Стр. циљ 3	14.Реконструкција старе аустроугарске школе за друштвенокултурне садржаје	100 000	20000		80000 80%						
Стр. циљ 3	15.Реконструкција и привођење мултифункционалној намјени објеката старих школа у руралним срединама-кућна радиност	60000	10000		50000 60%						
Стр. циљ 3	16.Изградња нове зграде локалне управе	600 000	-	600000	40%						
Страт 3, Сект циљ 3	17.Изградња спортских игралишта (у насељу Баре и др)	30.000	30.000								

Стр. циљ 3	18.Умрежавање НВО сектора на нивоу општине и са окружењем	8000		3000							5000
Стр. циљ 3	19.Оснивање удружења породица дјеце са посебним потребама	5000	5000								
Стр. циљ 3	20.Подршка удружењима из области културе	30 000	15000		15000 50%						
Стр. циљ 3	21.Међународни камп младих „Товладић“ К. Варош	260 000	22000						208000 80%	13000 5%	
Стр. циљ 4	22.Заштита и уређење изворишта	52.000	7.000		5000 5%		35.000 8%				5.000 90%
Стр. циљ 4	23. Заштита, уређење и повећање капацитета водозахвата Бијело Поље	800000	20.000		500.000 42%		90000 7%		90.000 6%	120.000 22%	
Стратешк и циљ4	24.Одвојено сакупљање отпада и одвоз отпада на градску депонију	200.000	20.000		80.000 3%		50.000 34%				50.000 3%
Стр. Циљ 4	25 Израда еколошке документације	110000	30000		90000 80%						
Стр. Циљ 4	26. Едукација становништва у области унапређења и заштите животне средине	10000			5000 КМ (40%)				5000 КМ (20%)		

Стр. Циљ 4	27. Континуирано информисање становништва о активностима и и стању у области аштите животне средине	1200	300							900 (30%)	
Стр. Циљ 4	28. Заштита природног и културноисторијског наслеђа	200.000	150000		100000					185000	
УКУПНО:		3.294. 200	525.300	803.000	1.297.000				30. 000	498.900	213.0 00

За реализацију економског плана развоја за 2011. годину биће потребно обезбједити средства у износу од око пола милиона КМ.. Остатак финансирања пројекта за 2011. годину ће бити обезбјеђен кроз финансирање надлежних институција Републике Српске, јавна предузећа, приватни инвеститори, ИПА фонд, донатори и из осталих средстава.

5.3. План развоја организацијских капацитета и људских потенцијала

Стратегија развоја општине од процеса израде до спровођења је највећи изазов за јединицу локалне самоуправе. Степен и квалитет реализације стратегије развоја Котор Вароша (резултат сваког појединачно реализованог пројекта и укупан збир свих појединачних резултата) јасно ће показати колико је локална заједница близу/далеко од остварења дефинисане визије. За ефикасно спровођење стратегије у општини Котор Варош, неопходно је успоставити/ојачати функцију управљања развојем (кроз оперативне и људске капацитете), која ће уз одговарајуће потребне претпоставке, омогућити да се на пословима развоја, на најбољи могући начин искористе сви стручни капацитети административне службе и релевантни актери локалне заједнице. Кључни оперативни капацитет за управљање развојем (јединица за управљање развојем) мора бити јасно дефинисан и схваћен. Задатак тако дефинисаног капацитета био би свакодневно старање о реализацији стратегије као цјелине и сваког пројекта појединачно, координација свих активности и актера од промоције, припреме и лансирања пројекта, извођења преко праћења, извјештавања до предлагања ажурирања стратегије.

Кораци у успостављању организационих и људских капацитета за спровођење стратегије развоја Котор Вароша су:

Анализа постојећег стања функција, процеса, актера и улога у управљању локалним развојем

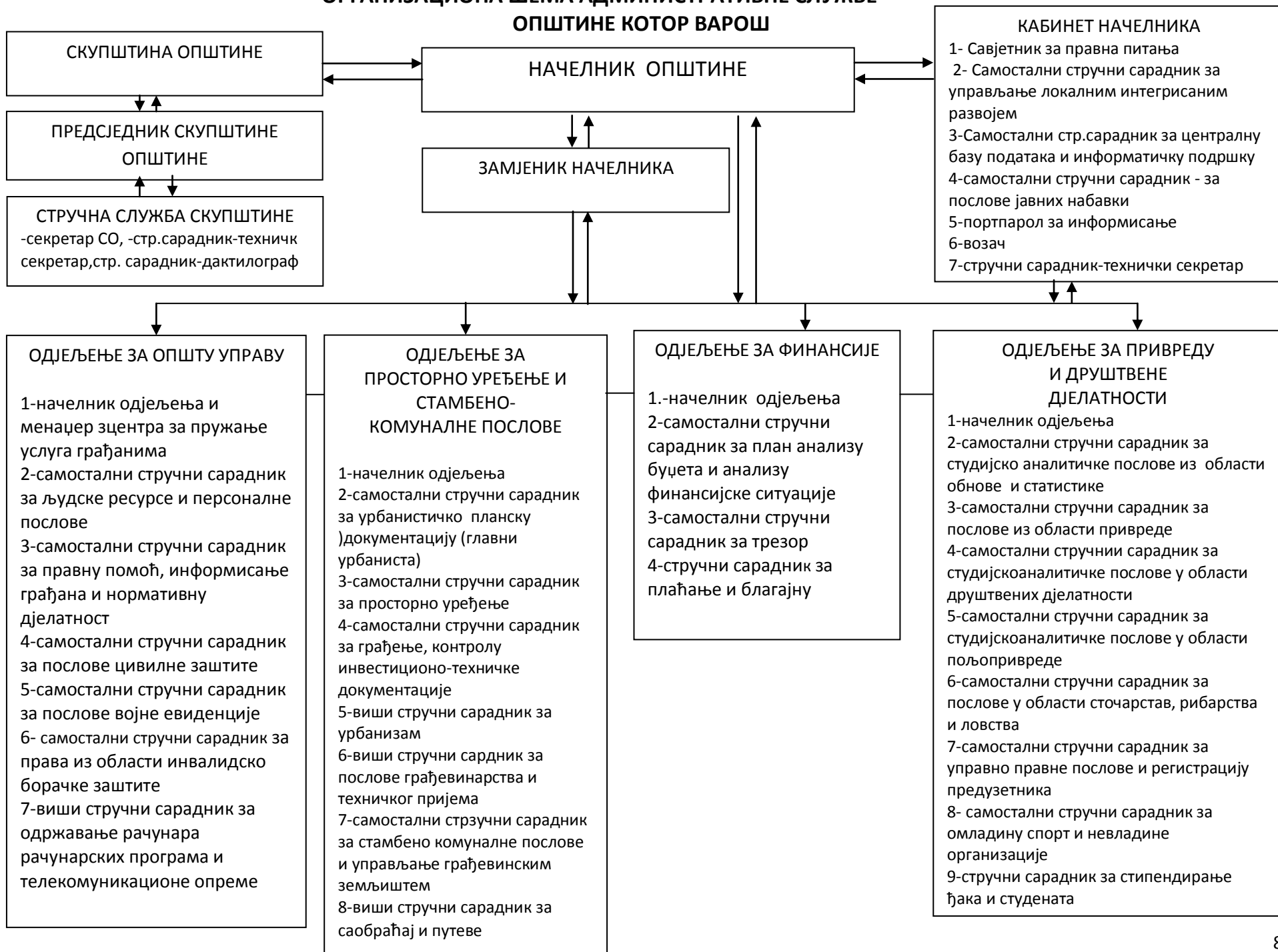
Скупштина општине има кључну улогу у разматрању извјештаја о реализацији стратешких докумената Општине, укључујући и Стратегију развоја као водећег стратешког документа Општине, који треба представљати основу за креирање и доношење свих осталих развојних политика и приоритета Општине.

Начелник Општине има кључну улогу у операционизацији и имплементацији стратегије развоја путем успостављања јасних механизма и дефинисања одговорности одјељења у погледу имплементације дијелова стратегије из њихове надлежности, те обезбјеђивања свеукупне координације.

Административна служба Општине припрема програм развоја Општине, те просторне, урбанистичке и provedбене планове, буџет и завршни рачун, те се стара о задовољавању одређених потреба грађана у областима комуналних дјелатности, културе, образовања, спорта, здравствене и социјалне заштите, цивилне заштите, информисања, занатства, туризма и угоститељства. Административна служба има кључну улогу у изради, координацији и реализацији, праћењу, извјештавању и ажурирању Стратегије развоја, с циљем континуираног унапређења квалитета живота грађана општине

Структура општинске администрације је приказана сљедећим органиграмом:

**ОРГАНИЗАЦИОНА ШЕМА АДМИНИСТРАТИВНЕ СЛУЖБЕ
ОПШТИНЕ КОТОР ВАРОШ**

8-самостални стручни сарадник за грађанска стања, мјесне заједнице и послове економиа
9-стручни сарадник–матичар
10-стручни сарадник за овјеру потписа, рукописа, преписа и пријем поднесака
11-стручни сарадник за послове писарнице и архивске грађе
12-стручни сарадник за инфо сервис
13-послови кућног мајстора и ложача
14-послови угоститељског радника
1-5послови одржавања и чишћења службених просторија
16-физичко обезбјеђење-ноћни чувар
17-курир- достављач

9-виши стручни сарадник за стамбено комуналне послове екологију и инфраструктуру
10 -стручни сарадник - геометар

СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ И КОМУНАЛНУ ПОЛИЦИЈУ

1-урбанистичкограђевинска инспекција и шеф службе
2-санитарна инспекција
3-тржишна инспекција
4-инспекција за пољопривреду и ввтеинарску дјелатност
5-инспекција за екологију и водопривреду
6-комунална полиција

Преглед постојећих функција управљања локалним развојем:

- задаци и одговорности општинских служби и запослених у погледу израде стратегије нису јасно дефинисани;
- не постоји свеобухватна база података неопходних за планирање развоја;
- у општинској администрацији не постоји организациона структура која се бави директно и искључиво планирањем локалног развоја;
- руководство општине и општински запосленици који раде на питањима стратешког планирања су само дјелимично прошли кроз обуке из ове области;
- у овој области нису развијени механизми нити јасно дефинисани задаци и одговорности задужених за имплементацију стратегије;
- не постоји успостављен ефикасан систем за праћење и вредновање имплементације стратегије;
- нису дефинисани јасни механизми координације у процесу имплементације;
- у оквиру општинске администрације постоје одређени, али недовољно развијени капацитети, за имплементацију, оцјењивање и извјештавање у вези развојне стратегије;

Недовољно развијени капацитети за припрему и дјелотворну имплементацију пројеката, посебно у свијетлу Инструмента за претприступну помоћ ЕУ (ИПА);

Анализа раскорака између расположивих и нужних ресурса и потребе за прилагођавањем

Имајући у виду недостатак јасних надлежности у погледу координације и организације имплементације Стратегије, односно недостак особе/одјелења које би се свакодневно старалало о реализацији стратегије као цјелине и сваког пројекта појединачно, нужно је предузети проактивне мјере како би се стање у овој области побољшало. Потребно је ојачати развојну функцију општине кроз прецизније дефинисање задатака и одговорности, ојачати капацитете запослених који ће бити директно ангажовани у припреми пројеката и имплементацији Стратегије, те успоставити дјелотворан систем за праћење и вредновање њене имплементације.

Стога, кључни кораци обухватају сљедеће:

- Израду плана унапређења функције управљања локалним развојем, дефинише се на основу резултата анализа и утврђених елемената који у процесу управљања развојем недостају или их треба унаприједити. (Дефинише: које кораке је потребно предузети, редослед активности, задужена лица, рокови, ресурси)

- Одабрати модалитет организовања јединице за управљање развојем, користећи понуђене дефинисане модалитете и анализирајући предности и недостатака сваког облика понаособ (нпр. у кабинету начелника, као посебно одјелење, посебан одсјек у оквиру одјелења/службе, самостални реферати у одјелењима, одсјецима или јединственим административним службама), све у контексту прилика у општини Котор Варош и претходних корака.
- Припрема и усвајање измјене и допуне Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у општинској административној служби према одабраном модалитету организовања капацитета за имплементацију стратегије с циљем прецизирања описа послова и појединачних одговорности запосленика у слиједећим областима:
 - Свеукупна координација имплементације развојне стратегије; улоге и одговорности јединице за развој у погледу имплементације стратегије развоја, праћења, извјештавања, израде годишњих акционих планова, те ажурирања стратегије;
 - Израда свеобухватне базе података у сврху стратешког планирања, праћења и оцјењивања прогреса, која обухвата друштвене, економске и околичне параметре и релевантне индикаторе. Прецизирање задужења особља задуженог за базу података, праћење и вредновање, као и дужности и одговорности осталих релевантних општинских служби;
 - Израда, имплементација и управљање пројектима; улоге и одговорности на припреми и имплементацији пројеката, праћење одговарајућих извора финансирања, избор пројеката и одговарајућих извора, информисање локалних социо-економских партнера о изворима финансирања, подршка у припреми пројеката.

Смисао свих анализа ове фазе је како постојеће капацитете унаприједити према дефинисаним уоченим недостацима на начин да се за управљање развојем/ спровођење стратегије обезбиједи снажна подршка и комуникација начелника општине, начелника одјелења/службе, односно синергија дјеловања свих актера као јединственог тима, са адекватним одговорностима према спровођењу стратегије и остварењу циљева, при том користећи и капацитете директора/тимова јавних служби и предузећа, као свих осталих екстерних релевантних актера локалног развоја.

Интегрисана стратегија комбинује секторска питања на структуриран начин, те је за њену успјешну реализацију неопходно обезбједити да сва општинска одјелења и одсјечи унутар одјелења блиско сарађују, како би се међусекторском сарадњом обезбједила одговарајућа синергија. Стога је веома важно јачање свеукупне системске координације

унутар општинске администрације, како у процесу имплементације стратегије, тако у процесима њеног праћења, вредновања, извјештавања и ажурирања, те посебно:

- Прилагођавања специфичних елемената постојећих описа послова као и интерних процедура и аката, да би се обезбједила несметана сарадња међу одјељењима унутар општинске администрације, а све то у свијетлу дјелотворног и ефикасног провођења пројеката и приоритета дефинисаних Стратегијом развоја;
- Координација са јединицом за управљање развојем у погледу редовног прикупљања података из надлежности датих одјељења у сврху праћења имплементације Стратегије и акционог планирања за наредне године; Повезивање базе података са свим релевантним одјељењима, гдје ће ове појединачне одговорности бити јасно дефинисане у релевантним описима послова;
- Континуирано усклађивање вишегодишњег и годишњег финансијског плана Општине (буџет) са вишегодишњим индикативним и годишњим финансијским планом имплементације Стратегије;
- Израда, имплементација и управљање пројектима.

Унутар плана управљања организационим и људским ресурсима, посебан приоритет је стављен на припрему сета разрађених пројектних приједлога као и припрему пројеката спремних за имплементацију за одрживи економски и друштвени развој, те заштиту животне средине, у складу са планом имплементације Стратегије. Постојање сета припремљених пројеката би обезбједило спремност Општине да приступи екстерним изворима финансирања (нпр. међународне организације, кредитне линије, фондови виших нивоа власти, итд.). Ово указује на снажну потребу за јачањем капацитета запослених у општинској администрацији за израду квалитетних приједлога пројеката.

Социо-економски партнери треба да имају прецизно дефинисане улоге у имплементацији, обезбјеђењу финансијских средстава, те у праћењу и вредновању стратегије.

- Локално развојно партнерство: Имајући у виду значајну улогу Партнерске групе (локално развојно партнерство) у дјелотворној реализацији, праћењу и ажурирању Стратегије развоја, ће и даље у оквиру овог тијела наставити блиско сарађивати са свим партнерима из јавног, приватног и невладиног сектора.
- Општина ће, у складу са планом имплементације Стратегије развоја, континуирано радити на унапријеђењу међусобне информисаности, успостављању сарадње и партнерства и са другим општинама, ресорним министарствима, међународним организацијама и другим партнерима у циљу дјелотворне имплементације стратегије и постизања већих развојних ефеката.

Улоге и одговорности

Кратак преглед кључних улога и одговорности у погледу координације, имплементације, мониторинга и евалуације локалне развојне стратегије је дат у слиједећој табели табели:

Основне улоге и одговорности у процесу имплементације и координације стратегије	
Улога	Надлежност (ко?)
Дефинисање одговорности у погледу координације имплементације стратегије развоја (засновано на анализама постојећих развојних функција и структура унутар општинске администрације);	Начелник Општине
Операционализација општинске организације и структура са стајалишта системског интерсекторске координације и управљања имплементацијом стратегије развоја;	Начелник Општине Одјељење за општу управу, финансије, просторно уређење и стамбенокомуналне послове, привреду и друштвене дјелатности
Дефинисање надлежности појединачних одјељења/одсјека за припрему пројектних приједлога и имплементацију пројеката из акционог плана за 2011. годину;	Начелник Општине, начелници одјељења, запослени у одјељењима
Разрада пројектних приједлога и осигуравање извора финансирања;	општинска одјељења (укључујући координацију са одјељењем за финансије, рачуноводство и буџет).
Провођење процедура јавних набавки;	Комисија за јавне набавке
Праћење имплементације стратегије и редовно извјештавање;	Начелник општине Надлежно одјељење/јединица за управљање развојем и имплементацију стратегије у координацији са свим осталим одјељењима (одјељења, службе, Скупштина општине).
Успостављање и редовно ажурирање базе података релевантних за развој;	Надлежно одјељење/јединица за управљање развојем и имплементацију стратегије у координацији са општинским одјељењима.
Разрада и усвајање оперативних и финансијских планова за наредне године имплементације стратегије (годишње и индикативно трогодишње);	Надлежно одјељење/јединица за управљање развојем и имплементацију стратегије у координацији са одјељењем за

	финансије, начелником општине, Скупштином општине.
Ажурирање и ревизија секторских планова и стратегије;	Надлежно одјељење/јединица за управљање локалним развојем; Начелник општине Скупштина општине
Дефинисање кључних потреба за изградњом капацитета особља укљученог у имплементацију стратегије (Припрема плана и системска изградња капацитета за дјелотворну имплементацију стратегије развоја);	Начелници одјељења, Одјељење за општу управу у сарадњи са надлежним одјељењем/јединицом за управљање развојем и имплементацију стратегије.
Свеукупна комуникација у погледу имплементације стратегије развоја са актерима ван општинске управе (грађани, Локално развојно партнерство), медији, пословни сектор, невладин сектор, потенцијални финансијери, виши нивои власти, итд.).	Надлежно одјељење/јединица за управљањем развојем.

5.4. Праћење, оцјењивање и ажурирање стратегије развоја

Да бисмо управљали имплементацијом стратегије, као и имплементацијом пројеката, морамо бити у могућности да мјеримо степен остварења дефинисаних циљева и резултата у одређеном временском периоду, за шта нам служе објективно провјерљиви индикатори. У претходном дијелу документа дефинисали смо индикаторе на програмско-пројектном и секторском/оперативном нивоу, међутим важно је дефинисати и тзв. водеће индикаторе који нам говоре о утицају стратегије као цјелине, на побољшање квалитета живота у локалној заједници.

Предложени водећи индикатори за мониторинг и евалуацију реализације Стратегије развоја су :

- Број нових радних мјеста у привреди (пратити везу са стањем незапослености),
- Раст добити предузећа,
- Раст броја пословних субјеката на 1000 становника,
- Раст просјечне плате,
- Раст удјела образованог становништва (са средњим, вишим и високим образовањем)
- Раст покривености територије и становништва комуналним услугама,
- Раст задовољства грађана укупним квалитетом живота
- Побољшање индикатора стања воде, земљишта и ваздуха.

Кључни задаци и приступ праћењу и вреновању стратегије

Праћење провођења стратегије ће се организовати кроз сљедеће задатке, и биће покренуто већ у 2011:

Дефинисање података потребних за постављање индикатора и утврђивање одговорности за њихово прикупљање;

Прикупљање почетних података као ос нове , с обзиром да је већина податка доступна у социо-економској анализи стратегије;

Прикупљање података у захтјеваним интервалима (квартално);

Анализа резултата, процјена напредка у односу на постављене циљеве и опште индикаторе и приједлог како би то требало утицати на даљу имплментацију , па и ажурирање стратегије;

Процес прикупљања података за потребе праћења ће бити оргханизовани кроз успостављање базе података која ће омогућити систематско ажурирање.

Праћење ће бити усклађено са циклусом припреме полугодишњих и годишњих извјештаја од стране одговарајућих статистичких и других институција.

Стратегија је флексибилан инструмент који треба редовно ажурирати ради прилагођавања промјенама у окружењу. Преиспитивање и ажурирање компоненти стратегије изводи се селективно, тако да се обично визија развоја не мијења током одабраног стратешког периода, стратешки циљеви се преиспитују и по потреби ревидирају након три године реализације стратегије, док се остале компоненте преиспитују и, према потреби, ажурирају на годишњем нивоу. У сљедећој табели дата је нека врста подсјетника и календара за годишње ажурирање стратегије развоја:

Активност праћења и вредновања	Временски рок
Праћење реализације програма (пројеката и мјера)	Годишње
Контролно вредновање	Након 3 године за секторске планове, а након 5 за стратегију
Ажурирање секторских планова	Дјелимично након 3 године, а комплетно након 5 година
Ажурирање стартегије	Дјелимично након 5 година, а комплетно након 10 година
Финално вредновање	Након 5 година за секторске планове , а након 10 година за стратегију

5.5. Синтеза стратегије развоја

Синтеза стратегије је приказана на слиједећој табели-матрици:

<u>Визија развоја 2020. године:</u>		
Котор Варош, град на Врбањи, 2020. године – омиљено пословно, туристичко и животно одредиште у околини Бањалуке		
<p>Котор Варош 2020. године - мјесто интензивног развоја малих предузећа и конкурентних производа у областима пољопривреде и домаћих јела, туризма, дрвопрераде и прераде коже, са изграђеним и уређеним градским и сеоским подручјем, и средина гдје образовање и знање снажно доприносе привредном расту и повећању животног стандарда.</p> <p>То ће се постићи чувањем и кориштењем оног најбољег што Котор Варош има: паметне и вриједне људе, обиље чисте воде ријеке Врбање и њених притока, незагађено земљиште, обновљиву енергију и здраву природну и животну средину. На овај начин, Котор Варош ће се градити као заједница која својим грађанима пружа квалитетне услове живота и рада, која сваког топло дочекује и која је омиљено пословно, туристичко и животно одредиште у околини Бањалуке.</p>		
Стратешки циљеви:	Оперативни циљеви:	Пројекти:
1. Интензиван развој малих породичних предузећа и конкурентних пољопривредних, индустријских и туристичких производа	1.1. Успјешно започета производња органске хране у најмање 10 домаћинстава до 2015. године (сертификација произвођача) и стварање малих предузетничких фирми 1.2. Створени услови за бављење сеоским, еколошким, ловним, риболовним, вјерским и осталим облицима туризма до 2015. године 1.3. Повећана производња електричне енергије из обновљивих извора (три пута) до 2015; 1.4. Повећан број произвођача финалних производа од дрвета и коже за 20 %	1. Развијање финансијских инструмената подршке у пољопривредној производњи: - фондови, грантови, кредити, пољопривредни сајмови, промовисање иновативних производа, центар за дизајн нових производа 2. Изградња (оснивање) заједничке основе инфраструктуре за агроиндустријски центар (парцелација, електро и комунална инфраструктура, намјена објекта) 3. Подршка развоју капацитета агроиндустријског центра (објекта за складиштење: магацина са сушарама (поврће, воће, жито, шумски плодови, љековито биље), хладњача за воће, изградњи клаонице успостављању хладњаче за месо успостављању центра за изнајмљивање и сервис пољопривредних машина) отварању трговинских радњи (сјеменара, апотека, алати, опрема) 4. Подршка за развој сточарства (објекти, стада) 5. Подршка за развој воћарства (едукација, подизање нових засада,) 6. Подршка раду удружења (воћари, пчелари, говедари..) 7. Развој старих заната и кућне радности у руралним мјесним заједницама 8. Подршка финализацији у сектору дрвопрераде (намјештај и предмети од дрвета) и коже кроз додјелу кредитних (бескаматних) или бесповратних

		<p>средстава</p> <p>9. Оснивање туристичке организације (активирање)</p> <p>10. Подршка развоју сеоског, ловног и иболовног туризма</p> <p>11. Утврђивање и промоција могућности и погодности за инвеститоре (земљиште и инфраструктура)</p>
<p>2. Изграђена инфраструктура и уређено урбано и у рурално подручје</p>	<p>2.1. Осмишљен и дефинисан просторни развој општине (просторно-планска документација) до 2012.</p> <p>2.2. Развијена саобраћајна инфраструктура са повећањем удјела асфалтираних путева за 50% до 2015</p> <p>2.3. Ријешено константно квалитетно снабдијевање довољним количинама питке воде (минимално 300 литара по становнику) становништва градског подручја и већих мјесних центара до 2019. године</p> <p>2.4. Повећана покривеност канализационим системом за 30% до 2015.</p>	<p>12. Израда просторно-планске документације</p> <p>13. Изградња и реконструкција приоритетних магистралног и регионалних путева и заобилазнице у Котор Варошу, Шипраге-Крушево Брдо, Крушево Брдо-Била, Котор Варош-Вагани-Љубачево-Бочац, Котор Варош-Вишевице-Кнежево)</p> <p>14. Развијање путне инфраструктуре у руралним МЗ</p> <p>15. Утврђивање локације за градски базен за купање и израда пројектне документације</p> <p>16. Подршка младима кадровима у рјешавању стамбеног питања (локација, уту за стамбену зграду)(земљиште, одобре</p> <p>17. Проширење градске водоводне мреже МЗ</p> <p>18. Санација, проширење и изградња водовода у мјесним центрима (Грабовица, Масловаре, Забрђе, Шипраге, Врбањци и др МЗ)</p> <p>19. Изградња градске канализације и пречистача</p> <p>20. Изградња канализационих система и септика на подручју општине</p>

<p>3. Развој људских ресурса и друштвене инфраструктуре који снажно доприносе привредном расту и повећању квалитета живота цијеле локалне заједнице</p>	<p>3.1. Ускладити вјештине и знања (будућих) запосленика са потребама развоја, уз смањење броја незапослених за 20% до 20153. 3.2. Побољшани садржаји спортско рекреативних и културних организација до 2012. и њихова инфраструктура унапређена до 2013 3.3. Ефикасна локална управа, успостављена сарадња са партнерима из локалне заједнице и окружења, са повећањем задовољства корисника за 50% до 2015. 3.4. Обезбијеђен приступ услугама примарне здравствене заштите свим грађанима у складу са прописаним стандардима и адекватно ријешене потребе социјалних категорија до 2015 3.5. Ојачати сектор цивилног друштва умрежавањем НВО сектора и повећати активно чланство за 50%</p>	<p>21. Испитивање потреба за кадровима средњег и вишег образовања и и обезбјеђење дефицитарних профила у складу са потребама (средњошколски центар, евентуалне високошколске институције, стипендирање и др.) 22. Оснивање центра за образовање одраслих и преквалификацију (подршка кроз плаћање угроженим групама) Реконструкција зграде центра за културу и информисање 23. Реконструкција зграде киносала 24. Реконструкција старе аустроугарске школе за друштвено-културне садржаје 25. Реконструкција и привођење мултифункционалној намјени објеката старих школа у руралним срединама-кућна радиодост 26. Изградња нове зграде локалне управе 27. Подршка Изградњи зграде центара за ментално здравље 28. Дневни боравак за дјецу/у близини школе 29. Стварање мобилних тимова за посјете старим лицима 30. Подршка формирању дома за стара лица 31. Уређење културноисторијских споменика 32. Изградња спортских игралишта (у насељу Баре и др.) 33. Побољшање квалитета здравствених услуга Дома здравља и подручних амбуланти (укључујући санацију и изградњу приоритетних амбуланти -МЗ Вагани, МЗ Забрђе и др.) 34. Умрежавањем НВО сектора на нивоу општине и са окружењем 35. Оснивање удружења породица дјеце са посебним потребама 36. Подршка удружењима из области културе (куд, етно група) 37. Међународни камп младих „Товладић“ К. Варош</p>
<p>4. Заштита и кориштење богатог природног наслеђа у складу с еколошким принципима и принципима одрживог развоја</p>	<p>4.1. Утицај отпадних вода на животну средину сведен на прописан минимум и квалитет воде ријеке Врбање подигнут на категорију ИИ до 2019. године 4.2. Смањена количина неконтролисано одложеног отпада на подручју општине за 50% до 2015. год. 4.3. Најмање половина становништва општине се понаша у складу са принципима одрживог развоја</p>	<p>38. Заштита и уређење изворишта и водотокова 39. Заштита, уређење и повећање капацитета водозавхвата Бијело поље 40. Одвојено прикупљање и одвоз чврстог отпада на регионалну депонију 41. Санација и уређење градске депоније 42. Санација “дивљих” депонија 43. Прикупљање отпада анималног поријекла 44. Израда еколошке документације 45. Едукација становништва у области унапређења и заштите животне средине 46. Континуирано информисање становништа о активностима и стању у области заштите животне средине</p>

	<p>(усклађен економски, друштвени и развој животне средине) до 2015. год. 4.4.Просторно уравнотежен и одржив развој урбаног и руралног подручја и очување и заштита културно-историјског изграђеног и природног наслеђа до 2015.</p>	<p>47. Побољшање енергетске ефикасности 48. Израда пројектне документације и изградња пречистача отпадних вода 49. Електрификација у руралним срединама</p>
--	---	---

Број: 01-022-_____/10
Датум: _____. 2010.године
Котор Варош

ПРЕДСЈЕДНИК
СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ
Ениса Божичковић, дипл. педагог

